

ŽIVLJENJE IN SVET

ŠTEV. 17.

V LJUBLJANI, 23. APRILA 1933.

KNJIGA 13.

JOS. LIPP

APRILSKO JUTRO (LESOREZ)

ARHIBALD ZIEGLER
(Glej str. 432 v prejšnji številki)

SLIKARSTVO
Copyright by Proseco Photo, Berlin

PETER SE ZBUDI V ŽIVLJENJE

L. MRZEL-FRIGID
NADALJEVANJE

In tako je Peter spočetka ostajal samo blizu očetove hiše, igral se je na gladkem, toplim betonskem trotoarju pred štacuno in v kupu belega peska, ki so ga bili že zdavnaj nekoč pripeljali na dvorišče, pa so najbrž pozabili nanj. Sonce se je toplo upiralo v prednjo stran Rutarjeve hiše, spodnji rob zidu je bil prevlečen s črno barvo, ki je ostro dišala po katranu. Peter se je prestopal sem in tja, gledal je v široki prostor, ki se je odpiral pred njim, poslušal je glasove, ki so prihajali po cesti in z vetrom, in je neprestano žvečil bonbone, ki jih je izprosjačil v štacuni, ali pa kruh, pomazan z maslom in z marmelado. Po vseh teh dobrih, sladkih stvareh, ki jih je zmerom imel na razpolago, se je Peter ločil od otrok, ki so živeli po podstrešnih izbah Rutarjeve hiše in po hišah naokrog. Tam je bil Menardijev Marko, majhen, širokopleč fant nenaavadno rjavega obraza, širokih ust, velikih oči, samo čuden, neprijeten vonj je šel zmerom od njega. Bilo mu je že štiri, pet let, pa je še zmerom močil posteljo: tako ga je stari, kakor gora visoki, orjaški Menardi pretepel skoraj slednji dan, da mu njegovo močno, čokato telo že zdavnaj ni bilo več za pravo rabo. Stari Menardi je bil nerazumen čudak, doma je bil tam nekje iz notranje Štajerske, in dasi je delal v Trbovljah že dolgo vrsto let, se vendarle ni mogel privaditi govoru rudarjev in je besedo še zmerom postavljal tuje, po va-

ško. Živel je sam zase s svojo lepo, mlado ženo, ki si zunaj hiše ni upala izpregovoriti besede o njem in ki so jo sosedje čuli samo, kadar jo je bil in je noro, otročje ljubkoval svojega malega Likija, ki je že tretje leto ležal skoraj brezgiben, napol mrtev v zibki: hrbtnica mu ni pa mu ni hotela toliko zrasti, da bi bil vsaj v zibki lahko sedel pokonci. Toda še vse bolj blazno, kakor je rad imel pohabljenega malega, je Menardi v svoji temni duši mrzil svojega Marka. Podoba je bila, kakor da mu na vesti leži neznansko težka krivda, da ni mogel dvema otrokoma dati zdravega življenja, in bi krivico rad popravil zdaj na ta način, da pohabi še njega. Marko ni bil lep otrok, toda čista resnica je bila, da bi bilo težko najti še enega otroka s tako čudovito lepo dušo. Igral se je pač z otroci pred hišo, toda nikdar se ni dotaknil nobene stvar, nikdar ni storil ničesar, kar bi bil mogel svet kaznovati. Samo, kadarkoli se je visoko gori pod streho odprlo okno in se je med oknicami prikazal težki, nemarno zarasli obraz njegovega očeta, zmerom je Marko obstal na cesti kakor ukopan. — Ze grem, je zaklicel in glas mu je trepetal, potem pa je stekel okoli vogla, si otepel roke ob hladnih in planil po nerodnih, vegastih, lesenih stopnicah. Doma ga je na vratih skoraj vsakokrat pričakal oče s šibo v rokah, položil si ga je čez kolena in ga brezumno, nesmiselno, krivično pretolkel. Stari Menardi je bil eden tistih

očetov, ki jih je pač približno polovica med vsemi očeti sveta in ki so na las podobni volku iz basmi: čeprav jagne niže od njega pije v potoku, vendar mu vodo kali; tako ti očetje s šibo in z bičem bijo po otrocih, samo če le sonce sije ali pa če je le tema.

Toda človek je skoraj neuničljiv. Marko se je polagoma privadil, da je brez smisla in brez mere padalo po njem, duše pa ni dal od sebe. Ostal je, kakršen je bil, samo še malo boljše je menda polagoma postajal. Nikdar mu ni prišlo na misel, da bi se moral nazadnje, nekoč pozneje, kadar bo velik, prav za prav maščevati nad njim. Po dolge večere je včasih čisto sam preždel v temni kanari s piramidastim stropom, stari je bil v jami, mati je prala pri inženjerju, Liki je spal. Marko je sedel na veliki skrinji, oči so se mu svetile v temi kakor risje oči in lačen je bil — oče je zmerom imel vse stvari pod ključem, zmerom je nosil ključke s seboj in je za vsak zajtrk, za vsak obed in ve-

čerjo z lastnimi rokami jemal iz omare in odmerjal moko, olje, kruh in vse stvari. Tišina je bila vse naokrog, samo stara, šepasta budilka na omari je hrupavo tiktakala in vse je bilo, kakor da je v hiši nekdo umrl, pa so uro ljudje pozabili ustaviti. Sam je bil in strah ga je bilo — tako smešno otročji je bil Marko še potem, ko je že precej zrasel, ko mu je bilo deset, že štirinajst let. Na tem svetu se Marku ničesar več ni bilo treba bati, tu je okusil po nekaj malega pač že od vsega, kar je bilo hudo. Toda glede onega sveta si Marka ni bil prav na jasnem, od tam bi bilo lahko prišlo sam bog ve kaj še vse. Ždel je v temi, podpiral si je glavo z dlanmi in je skoraj polglasno molil. Pa Marko domala nikoli ni molil, kakor molijo drugi otroci. Nič se ni križal, kadar je molil sam, nikdar ni molil k angelu varuhu tiste lepe, sladke pesmice, katere ga je bila mati naučila že na vse zgodaj:

Sveti angel, varuh moj,
bodi vedno ti z manoj.

PRVIC SPET NA PLANINAH

Kadar je bil Marko čisto sam doma, pa se je prekrizal in je s skidenjenimi rokami pričel izgovarjati te lepe besede, zmerom mu je prišlo, da se je vrgel na posteljo in se je razjokal na ves glas. Ne, ne, obračati se s prošnjo na angela varuha, to ni za Marka imelo nobenega smisla, takšne molitve so bile čisto zaman. Angeli se niso utegnili ukvarjati z njim, bog jih najbrž ni imel toliko na razpolago, da bi dal vsakemu otroku po enega; najprej so gosposki otroci prišli na vrsto, Herfortova Mimi, Rutarjev Peter in takšni, zanj, za Marka, pa ni bilo nobenega več. On je bil prepuščen samemu sebi kakor kamen na cesti, vržen je bil med črne, surove pesti starega Menardija, pa naj si pomaga, če si more. (Pesti starega Menardija: prav s to besedo je Marko mislil v svojem srcu. Njegova mati je imela navado, da nikoli ni rabila besede: moj mož, niti ne: moj stari, ampak je zmerom rekla o njem samo: Menardi, tako tuj, neljub, sovražen ji je ostal vse dni. Od nje se je privadil Marko, da je o svojem očetu zmerom prav tako mislil in govoril samo Menardi.)

Kadar je Marko molil, je govoril besede, ki jih še nikoli nihče nikjer ni napisal in ki so vrele iz samega srca.

— Samo to te prosim, bog, da bi mi za zdaj še ne bilo preveč hujše, kakor mi je že. Samo toliko počakaj, da bom še malo zrasel, da bom še malo bolj močan in da bom kaj zaslužil. Glej, jaz moram rešiti mamo iz te hiše, Liki bo moral biti spet zdrav in jaz bi bil tudi rad nekoč še velik, da ne bom zmerom tako tepen. Samo to te prosim, bog, stoj mi ob strani tako dolgo, da bom začel hoditi v šolo in da bom šel na šiht. Potem se bom že sam kako pretolkel. Morda me bo Hribarjev Pavle vzel s seboj na Prusovsko, pa mama in Liki bosta tudi morala iti z menoj. Pa ne smeš misliti, ljubi bog, da Menardiju kaj slabega želim. Stoj mi ob strani, te prosim, v jami ga ne sme zasuti, mi potem ne bi mogli več živeti. Samo če bi mu kakšen bolj majhen kamen kdaj padel na nogo, samo to te prosim, da bi ga bolelo. Mene tepe tako hudo najbrž samo zato, ker ne ve, kako to boli.

DALJE

JEZIKOVNI PABERKI

Lani je začel in letos nadaljuje v Jadranski straži dr. P. Skok zanimivo razpravo »Od koga naučiše jadranski Jugosloveni pomorstvo i ribarstvo«, kjer ugotavlja, da so celinski Hrvati prinesli, kar je naravno, izza Karpatov dokaj malo pojmov za pomorstvo in ribarstvo, drugo so si večidel prikrojili po Romanih, s katerimi so živeli v tesnih stikih. Mnogo teh romanskih nazivov pa je vzetih iz grške govornice. Doslej je n. pr. naš glagol peljati po Miklošiču veljal za izposojenko iz italijanskega pigliare (vzeti), prof. Skok pa ga veže za grški »pilota«, kar je dalo najprej peljar (privodnik, ladjevod), nato šele: peljati. Ze lani sem slutil, a si nisem upal trditi (Zis, 21. II. 1932, 209), da je luben iz Erjavčeve »Torbe« latinski lupinus. Nekateri zglede bi človek lahko dodal za dokaz o starolatinski izreki (Zis, 12. II. 1933, 180): kirla (kist, kojim kalafat maže brod, lat. cirrus = skup perja), rekesa (recessus), kimenat (lat. caementum). Slično sem čul v Splitu pred 6 leti otroka, ki se je začudil: »Aj me meni, tute restje kapula« (joj, tu raste čebula). Skok navaja tudi nekaj pristnih domačih rečenic, ki bi utegnile prav priti našim prevajalcem, n. pr. podladje (hrbtica, gredelj) se imenuje koblica; za »orzare« = ne v ravni črti jadrati, se čuje: prihvati; omenil sem ta glagol, ker se mi zdi, da je to izvor za notranjsko-dolenjski »órcati«: otroci se spri-

mejo za roke in se v krogu vrtijo. Goriške rojake bo zanimalo, da je Krševanu oče Chrysogonos, ki so ga splitski šaljivci izprevrgli v: grizgovno.

Da so si tudi Romani izposojali od Slovencev, bi mogel potrditi med drugimi posebno prof. Koštič. Dr. Skok navaja za zdaj naziv grebani, s katerim Benečani označujejo grebenasto dalmatinsko obrežje; nadalje samostanik polegana »šuljanje« (lesti, vleči se, krasti se) od polagano (polahko, počasi), za bistacco Rigutini-Bulle ne ve izvora, Skok vidi v njem bezjaka (tepca). Beneška beseda sbogga pomeni slovanskega vojaka, izhaja od našega pozdrava z bogom. Ako pa g. Skok trdi: »Francuski pisac Nodier je od ove mletačke riječi napravio naslov za svoju novelu Jean Sbogare«, ga je treba opozoriti, da je živel že pred Nodierom in da živi še danes slovenski priimek Žbogar. D.

STRELSKA TEHNIKA PRI ŽIVALIH IN RASTLINAH

Ravno prej preden je človek izumil strelno orožje, preden je znal uporabiti lokovo tetivo in preden je sploh prišel na misel, da se da s prosto roko zalučati kopje ali vsaj kamen v obrambo ali v pridobitev plena, so bila bitja v prirodi že opremljena z dovršenim orožjem te vrste. Njihova obrambna in napadalna sredstva so po svoji konstrukciji sicer nad vse enostavna, niso železna ali jeklena, zato pa niso nič manj smotrena, običajno pa boljša in uspešnejša. Mati priroda skrbi za svoje stvari s tem, da jim da primerno orožje za obrambo in za v bitev plena, često pa tudi za lažjo ploditev in ohranitev vrste. Ginljivo je dejstvo, da skrbi narava za vsako svoje bitje z enako ljubeznijo, kakor bi ji bile vse vrste, višje in nižje, enako drage. V tem pa se priroda izkaže tudi za znamenitega iznajditelja, ki da vsaki živali in rastlini prav ono, česar ta najbolj potrebuje.

Že v velikih potezih se vidi ta skrb. Večje živali skote po večini le po enega mladiča, kajti obilica levov in tigrov bi kmalu iztrebila živalski svet, sloni in nosorogi bi pa opustošili vso zemljo. Zato pa imajo manjše izredno plodovitost, da si očitno obdržijo vrste v življenjskem boju. Kdor ima največ sovražnikov in najmanj obrambnih

Rečna školjka, ki brizga v curku vode tudi svoje ličinke, da jim omogoči nadaljni razvoj

sredstev, mu plodovitost nadomesti to izgubo. Priroda ne ceni posameznika, z izredno skrbjo pa čuva vrsto. Poleg teh, čisto prvotnih pojavov, pa vidimo

pri nekaterih živalskih in rastlinskih vrstah še posebne čudovito razumne naprave, ki jim omogočajo obstoj in ploditev. Nekoliko primerov:

Hrošč, ki obsiplje svojega sovražnika z bombicami. Te se razpočijo in orose napadalca z jedko tekočino

Vsaka izmed neštetihih ribjih družin ima svojo posebno jed, ki ji daje prednost pred drugo hrano. Nekateri vrste žro svoje sorodnike, druge zopet nesorodne jim živali in rastline, določene vrste pa jedo samo žuželke. V mičnem loku se požene riba iz vode in zagrablji mič hudega ne slutečo mušico, hrošča ali kačjega pastirja, ki se spretava nad vodo. So pa spet ribe, ki se ne poganjajo za plenom in jim ni nič za oni mični lok izven vode. Med temi je gotovo najznamenitejša družina toksotidov, do 20 cm dolgih ribic, ki žive v Zadnji Indiji in Novem Zelandu in v Avstraliji. Znanost jih pozna pod imenom jaculator, kar pomeni po naše lučalec. Lučalec se hrani samo s kričnimi žuželkami. Pod vodo preži in opazuje, kdaj bo kaka muha tako nepredvidna, da bo prišla v območje njegove puške, ki deluje kakor brizgalnica. V tem trenutku štrcne riba curek vode na mušico, ki z zmocenimi krili pade v vodo. Lučalec jo tu mirno in brez naporenega lova zavžije in gleda po novih žrtvah. Curek švigne iz cevastega gobčka včasih do en meter visoko, merjen je pa tako natančno, da nikoli ne zgreši cilja. Kitajci imajo to ribico zelo radi in jo držijo v steklenih posodah. Nad vodo obesijo na nitki muho in se zabavajo nad lučalec, ki se nikoli ne utruji, marveč neprestano štrca vodo v obešeno muho. Siromak ne ve, da se mu pač nikoli ne bo posrečilo odstreliti zaželjeni grizljaj.

Čisto svojevrsten primer, kako priroda skrbi za možnost razploditve, je naša rečna školjka, o kateri svet ve,

da ima tajinstveno navado, brizgati od časa do časa curke vode okoli sebe. Ta pojav je dolgo zaposloval prirodoslovce, ki že davno vedo, da v prirodi ni nič nesmotrenega in da mora tudi to brizganje pri školjki imeti zanjo velik pomen. To zabavo si privoščijo školjke meseca maja in junija pozno popoldne in prirodoslovcem se je šele prav pred kratkim posrečilo priti do dna tajinstvenemu pobrizgavanju. Lani je bilo opazovanje toliko uspešno, da

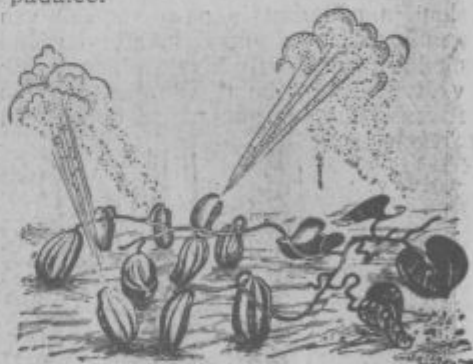
Polži v ljubezenskem razpoloženju zbadajo drug drugega s strelcami iz apnenca

so prestregli curek v posodo in vodo nato podrobno preiskali. Izkazalo se je, da školjka na ta način izmetava svoje zaplodke, da jim tako omogoči čim večjo razširjenost. Ako bi njihove ličinke ostale na istem mestu, bi polagoma pošla hrana za vse, tako pa se rod lepó razprši na vse strani, da dobi podmladek ugodne pogoje za življenje. Ličinke se najprej oprimejo rib in preživijo na njih prvo fazo svojega obstoja, nato pa odpadejo od svojih gostiteljev in začno samostojno existenco kot školjke. Pri školjkah brizganje tedaj ni orožje, marveč miroljubno sredstvo za preskrbo naraščanja.

Iz rane mladosti poznamo pekoče učinke naše navadne koprive. Toda tanke iglice, ki povzročajo toliko srbečice, nahajamo tudi pri nekaterih živalih, zlasti pri nekaterih vrstah hobotnic, pri meduzah, korajnih hobotnicah in njihovih kroglicah, ki jih ljudstvo zaradi njihovega imenja naravnost imenuje morske koprive. Pri vijoličasto rdeči morski koprivi, ki je žival, ne rastlina, so te bodice zlasti močno razvite. Nitkam podobni izrastki imajo na koncu bodice, ki so opremljene z bradico, kakor pravi ribiški trnek. Nitka je v obliki spirale zvita v posebni kapsuli, deluje pa kakor vzmet in se bliskoma sprči proti sovražniku. Kapsule se

odpirajo in spiralne nitke švrknejo proti neprijatelju. Jedki strup na iglicah manjše ribice gladko usmrti, večje samo omami in celo človeku prizadene skropečo srbečico. Ta izstrelek ima pred človeškimi iznajdbami to prednost, da se ne iztroši, da ni treba novih nabojev in da deluje avtomatski.

Tudi znano plinsko bombo je vsaj v načelu že iznašla priroda, moramo pa reči, da je to orožje v živalskem svetu smotrenejše, ker prizadeva samo sovražnika, plinska bomba, ki jo je iznašel človek, pa slepo mori na vse strani ljudi, živali in rastline. Nosilec takih bomb je hrošč z latinskim imenom aptinus, ki spada v družino brzcev. Kadar je ta brzec napaden, — sovražnik ima med večjimi hrošči sorodnih vrst —, strelja proti napadalcu prave bombice, ki se razlete s pokom in razorše oblaček jedke kislina na sovražnika. Živalca strelja neutrudno in ji streliva ne zmanjka zlepa. Šele ko se je skrčil pod kamen v varno zavetje, ustavi svoj bombardement. Nekaj sličnega se opaža pri severnoafriški kobilici, ki v nevarnosti za lastno življenje brizga po napadalcu lastno srčno kri. Na sprednji nožici ima namreč zato prirejeno luknjico, iz katere štrca svojo kri na napadalca.

Oslowska kumara se tako zelo napolni z vodo, da s samim notranjim pritiskom brizga svoje semenje po več metrov daleč

Streljice poznamo navadno kot napadalno orožje, pri našem miroljubnem vrtnem polžu pa imajo vse drugačen pomen. Vsak polž ima spomladaj po eno ali dve streljici, ki jo hrani v sprednjem delu telesa kakor v tuhi. Ko se v njegovem mehkem telesu vzbudi želja po ljubezni, si poišče polž to-

văriša in mu zabode streljico v meso. Orodje je iz apnenca, nima pa sovražnega namena, marveč vzbuja le občutke radosti in ljubezni. Znani prirodoslovec Francé označuje to početje kot rafinirano draženje, ki spravlja te mrzlokrvne živali v ljubezensko razburjenje. Gre tedaj za pravcate Amorjeve strelce, ki jih ljudje poznamo samo iz liričnih pesmi.

Pri rastlinah je zelo znano načelo granate, ki pa ne služi v pokoncavanju, marveč v boljše razplajanje. Veliko semena raznese veter, kjer pa veter ne pomaga, pa se dozorela plodnica razpoči z veliko silo in razmeče semena daleč okoli prvotne rastline. Neke vrste metuljnice tako širijo svoje seme, pri čemer dobavljajo silo razlika med napetostjo v obeh straneh stročnice. Kadar zunanja ovone, je tudi seme že zrelo in notranja stran se

skrči kakor zmet, pri tem pa raztrosi semena daleč na okoli. Takisto je znamenita oslovska kumara, rastoča v deželah od Sredozemskem morju. Kadar je njen sadež zrel, sam odskoči od stebela, pri udarcu na zemljo pa požene iz sebe semenje, pomešano z neko gosto sluzasto tekočino. Isti učinek pa se doseže, ako jo pritismo, ko še ni zrela. Tedaj sicer ne štrčne semena, pač pa obilo vode.

Tako vidimo, da so vse naše iznajdbe od zmeti do loka in od puške do granate že davno v navadi pri živalih in rastlinah. Čudno je le, da človek šele po dolgem premišljevanju najde bistvo in načelo njih uporabe, namestu da bi se učil od narave in jo posnemal. Človek marsikaj sam iznajde in šele kasneje vidi, da je samo odkril ono, kar je v naravi že davno nekaj povsem običajnega. (B-o)

PRI DELU NA POLJU

ZMOTE IN ZABLODE V ZGODOVINI ZEMLJEPISA

DR. VLAD. TRAVNER
NADALJEVANJE

Klasični primer zemljepisca zgodnjega krščanskega srednjega veka je trgovec iz Aleksandrije v Egiptu Kosmas Indikopleustes, ki je v 6. stoletju obiskal Abesinijo in baje tudi Indijo.¹⁹ Ko se je vrnil domov, je postal menih in napisal svojo »Krščansko topografijo sveta«. Uvodoma »dokazuje«, da je zemlja bolj dolga kot široko ogromno plitvo korito, napolnjeno z vodo (morjem), iz katere se v sredini kakor gora dviga celina. To korito je v precej visokem zaboju (nebo), kjer so pritrjeni sonce, mesec in zvezde. Planete pregibajo angeli. Pod koritom je pekel, nad pokrovom pa raj. V raju izvirajo štiri svetopisemske reke, ki tečejo v svetovno morje (korito). Nato poroča obširno, kake funkcije imajo razni angeli in svetniki in kako so bili oblečeni židovski duhovniki v starem testamentu. Slednjic opisuje živali in rastline v Indiji in na Ceylonu, pred vsem enoroga in »bizama«, ki ima baje dišečo kri, zaradi česar ga domačini radi love. O lastnih doživljajih ne pove kot ponižen kristjan skoraj ničesar.

V 9. stoletju je napravil arabski trgovec Sulejman iz Bassore v Perziji dolgo potovanje preko Arabije in Indije na Kitajsko. Blizu Omana v Arabiji so ujeli brodarji v morju velikega soma. Ko so mu razparali trebuh, so našli v njem precej veliko živo ribo. Ko so prerezali tudi to, so našli v njenem želodcu manjšo tudi živo ribo. Sulejman pravi, da je videl vse to z lastnimi očmi. Blizu Sumatre živi baje grozovita pošast, ki žre ljudi in meče iz morskih globočin kamenje in mrtve ribe. Očividno si je potnik na ta način tolmačil tajfune, ki razsajajo često v teh krajih.

V l. 1160—1173 je prepotoval žid Benjamin iz Tudele v Španiji skoraj ves tedaj znani svet, da bi ugotovil naselbine in število svojih sovornikov.²⁰ O kitajskem morju pripovedu-

¹⁹ Ime »Indikopleustes« pomeni »indski brodar«. Mnogi zgodovinarji dvomijo, da bi mož videl to deželo.

²⁰ Iz njegovih precej zanesljivih poročil izhaja, da je živel v tem času na svetu okoli 850.000 židov.

je, da je zaradi pogostih viharjev zelo nevarno in da je v njem utonilo že mnogo ljudi. Zato priporoča potnikom naslednje sredstvo: Potnik naj vzame s seboj na potovanje več volovskih kož in ostro nabrušen nož. Če vidi, da se bliža nevihta, naj se zašije v kože tako, da ne more voda blizu. Nato naj se zavali ali skoči v morje. Kmalu ga bodo zapazili ogromni ptiči (jastrebi), ki bodo planili nanj misleč, da je kaka žival in ga odnesli v gore kot plen za mladiče. Tu naj potnik prereže z nožem kože, ptičem pa vratove. Tako si je rešilo baje življenje že mnogo potnikov. — Čudovit je po njegovem poročilu svetilnik v Aleksandriji. Na njem je namreč ogromno zrcalo, s katerim se vidi ladje, četudi so oddaljene 50 dni vožnje. Stolp pa je tako visok, da se ga vidi 100 milj (= 185 km) daleč.

Po naročilu papeža Inocenca IV. je potoval v l. 1245—1247 frančiškan (učenc sv. Frančiška) Joanes Plano iz Carpina pri Peruggiji k mongolskemu kanu Ogodaju (nasledniku Džingiskana) v Karakorum. Pot ga je vodila preko osrednje Azije in Pekinga. Njegovo poročilo je zelo važno, ker vsebuje mnogo do takrat neznanih zgodovinskih, zemljepisnih in narodopisnih podatkov. Čudno pa se glasi tale vest: V Tatariji žive ljudje, ki imajo samo eno oko sredi čela, eno nogo in eno roko, ki jim raste iz trebuha. Skačejo pa tako hitro, da jih ne morejo dohiteti niti najhitrejši konji. Večkrat se premikajo tako, da vrte z roko in nogo kolobarje. Če hočejo streljati z lokom, morata biti navzoča dva človeka: eden drži lok, drugi pa spuša pušice. Ta potnik je za nas Jugoslovane zanimiv, ker je postal po svojem povratku dalmatinski nadškof s sedežem v Baru. Umrl je 1251.

Kmalu nato (1253) je poslal francoski kralj Ludvik IX. Sveti k Mongolom v diplomatski službi frančiškana Viljema de Ruysbroecka (tudi Rubrisquis-a), ki je potoval preko Male Azije, Kavkaza in južne Sibirije v Karakorum. Bil je odličen opazovalec, ki je opisal nazorno življenje Tatarov in razkošje na dvoru kana Manguja. Pripoveduje

pa tudi, da je videl v Tatariji neko mesto, ki ima obzidje iz čistega srebra, stolpe pa iz čistega zlata. Te dragocene kovine kopljejo v rudniku Bocol številni nemški in francoski ujetniki, katerim se godi zelo dobro.

Nekako ob istem času je obiskal Sirijo, Malo Azijo in Perzijo Nemec Pavel Luka (Lucas). V Mali Aziji je prišel v mesto »Arondon«, ki je znamenito, — ker ga ni videl nihče drug niti prej niti pozneje. Med Aleppom in Isphanom si je ogledal zapuščeno mesto Samaran. Ko pa je hotel iti v kraljevo palačo, mu je baje zastavilo pot več sto rogatih kač.

Najslavnejši svetovni potnik srednjega veka je bil Benečan Marco Polo (r. 1256), ki se je podal 1271. v družbi svojega očeta Nikolaja in strica Mafeja deloma po naročilu papeža Gregorja X., deloma iz trgovskih vzrokov v Chamhalik (Peking) na dvor kana Kublaja. Potoval je preko Armenije, Georgije, Perzije, Kašmira, Kašgara, Samarkanda in Tibeta (puščave Gobi). Na Kitajskem je ostal 17 let in si pridobil naklonjenost vladarja v taki meri, da je postal njegov častni spremljevalec, namestnik in admiral. Kot tak je prepotoval vso Kitajsko do Kantona (Cancigu), severno ozemlje Birme in del Tibeta. Z zvižajo se mu je posrečilo, da se je vrnil domov. Pot ga je vodila preko Japonske (Cipangu), Kočinčine, Sumatre, Jave, Indije, otoka Socotra, vzhodne Afrike, Arabije in Perzije do Trapezunta ob Črnem morju in nato preko Carigrada v Benetke, kamor je prišel (skupno z očetom in stricem) po 24-letni odsotnosti. S seboj je prinesel ogromne zaklade zlata in dragih kamnov, tako da so ga imenovali rojaki »Masser Milioni«. Ko je izbruhnila kmalu nato vojna z Genovo, je bil poveljnik galere. Udeležil se je bitke pri Korčuli (1298), kjer je bil ujet. V ujetništvu je diktiral svoje spomine Pizancu Rustigielu. Delo je izšlo večkrat pod imenom »Knjiga svetovnih čudežev« in je bilo do 18. stoletja glavni, večkrat edini vir za zemljepis in zgodovino osrednje in vzhodne Azije. Kmalu nato so Genovežani dali slavnemu možu svobodo. Umrli je 1323. v rojstnem mestu. Marco Polo je bil izobražen mož, ki je obvladal več orientalskih jezikov. Bil je odličen opazovalec; zanimal se je za naravo, pokrajino ter šege in navade vseh narodov, s ka-

terimi je prišel v dotiko.²¹

Bil pa je otrok svojega časa, zaradi česar vsebujejo njegova poročila mnogo čudežnega. Navesti hočem le par vzgledov. V puščavi Gobi so baje duhovi, ki igrajo razna nevidna glasbila. V bližini mesta Scasem v osrednji Aziji je videl »morske prašičke«, ki streljajo igle na napadalce. Ko opisuje življenje Kublajkana na dvoru v Pekingu, pravi med drugim, da postavijo čarovniki 10 korakov pred mizo, kjer obeduje vladar, posode z jedjo in pijačo. Ko izgovore par čarovniških besed, se postavijo posode same od sebe na mizo pred kana. (Očividno so se posluževali »čarovniki« posebnega mehanizma, ki ga tujcu niso hoteli pokazati.) Mesto Quinsay na Kitajskem ima baje 600.000 hiš, 4000 kopalšč in nad 12.000 mostov. (Poročilo o tem mestu je igralo v dobi velikih odkritij znatno vlogo. Tako je hotel n. pr. še Kristof Kolumb priti v to čudovito mesto.) Na otoku Angaman v vzhodni Aziji žive baje psoglavci; na Sumatri pa ljudje z repi (očividno opice). V kraljestvu Malabar v Indiji uživajo domačini žveplo in živo srebro in dosežejo tako starost 150—200 let. (Cinober = spojina živega srebra in žvepla, igra v kitajski medicini še zdaj večjo vlogo.) Marco Polo omenja tudi Madagaskar. Tu živi ptič »rok« (znan iz arabskih pripovedk), ki je baje tako velik in močan, da nosi v zraku slona. Marco Polo je tudi prvi potnik, ki poroča o nadduhovniku Ivanu.

1316. je potoval v politični misiji v Peking preko Črnega morja, Perzije, Indije in Jave francižkan Odorico de Pardenone. Domov se je vrnil po 15 letih. Pardenone pripoveduje med drugim, da igrajo v nekaterih krajih na Kitajskem glasbila (harfe, bobni i. dr.) sama od sebe. (Domnevno meni molitvene mline, ki jih žene veter.) Bodj čudna je njegova vest, da nastanejo v Indskem oceanu vsako leto 24. marca (na dan sv. Gabriela) biseri iz jutranje rose.

Vse dosedanje svetovne potnike prekaša po svojih izrednih doživljajih Anglež John de Mandeville (tudi Maudeville; 1300—1360). Kakor pripo-

²¹ Tako je n. pr. prvi ugotovil, da zavre voda v visokih gorah prej kakor v nižinah. Sijajni so njegovi opisi Tatarov, Mongo-
lov in črncev. Mnoge navedbe, ki so jih smatrali sodobniki za neresnične, so potrdili poznejši potniki.

veduje sam, je bil prvotno telesni zdravnik egipčanskega sultana, pozneje pa velikega kana v Chataiju (Kitajsko). V tem času je potoval baje 34 let po Evropi, Afriki in vsej Aziji. Dokler opisuje znane dežele (Egipt, Prednjo Azijo i. dr.), so njegova poročila prilično trezna. Ko pa pride v bolj neznane dežele, ne pozna njegova bujna domišljija nobene meje več. Pri Tatarih je videl orjake, ki so merili okrog 16 metrov. Kmalu nato je prišel k pritlikavcem, ki so mu segali komaj do kolen. Ti ljubeznivi ljudje so ves čas plesali okoli njegga. Nesmrtni Swiftov »Guliver« (izšel l. 1726.) je imel torej resničnega prednika že pred 400 leti! V osrednji Aziji nimajo ljudje hiš, temveč žive v velikih školjkah in lupinah. Tu se rode jagne-ta v vodnih melonah. Ko pojedjo sočno vsebino, poskačejo na svetlo. Indija obstoji po njegovih nazorih iz več otokov sredi reke, ki izvira v raji. Tem poročilom celo sodobniki niso verjeli. Značilno pa je, da so bile Mandevillove avanture prevedene v skoraj vse evropske jezike in so spadale med najbolj priljubljene knjige srednjega veka.

Mandevillov sodobnik je bil Francoz de l'Isle, ki zagotavlja, da žive v gozdovih Siama ženska bitja s človeškimi obrazi, dolgimi lasmi in škorpionovimi repi.

Vreden naslednik velikega Marca Pola je bil muslimanski bogoznalec Ibn Batutta (prav Abdallah Mohamed el Lewati) iz Tangera v Maroku (1304 do 1377). Ta izredno podjetni in neustrašeni mož se je odločil l. 1324., da obišče Meko. Spotoma si je ogledal vso severno Afriko, pred vsem Egipt in Etiropijo. Nato je šel preko Arabije, Sirije in Male Azije v južno Rusijo do Astrahana. Odtod je krenil v Carigrad in potem preko Male Azije, Perzije in Afganistana v Delhi (Indija), kjer je bil nekaj časa sodnik. Hrepenenje videti tuje dežele in ljudi ga je gnalo na Ceylon, na skoraj vse vzhodnoazijske otoke in slednjič na Kitajsko, odkoder se je vrnil po suhem preko Indije in Perzije in nato po morju domov (1348). Tu ni ostal dolgo. Kajti še v istem letu si je ogledal vso Spanijo; nato pa je šel skozi Maroko in Saharo v osrčje Afrike, kjer je obiskal Timbuktu ob Nigru. Preko osrednje Sahare se je vrnil v Fes, kjer je živel do smrti, občudovan in slavljen kot največji potnik svojega časa.

Njegovi potopisi so silno zanimivi; kajti mož je doživel prilično vse, kar more dodeliti usoda človeku — blagoslov in pomanjkanje, slavo in zaničevanje. Seveda se je zanimal pred vsem za svoje sovornike. Rad pa si je ogledal tudi grške, rimske, indske, kitajske in druge spomenike in se poglobil v mišljenje in življenje številnih tujih narodov, s katerimi je prišel v dotiko. Njegova poročila so še danes prava zakladnica za zgodovino, narodopis in zemljepis skoraj vseh — pred vsem muslimanskih — dežel med Tihim in Atlantskim oceanom, četudi so mestoma fantastična. Tako pripoveduje n. pr., da so prebivalci mesta Makdasbu ob Rdečem morju neobičajno debeli; »kajti tam pojé vsak prebivalec sam dnevno več kakor drugod cel samostan derviševe«. Na Ceylonu tvorijo baje večino prebivalstva opice, ki imajo svojega lastnega kralja, silno velikega in močnega opičjaka s pasjo glavo in dolgo gosto brado. Kot znak svojega dostojanstva nosi na glavi krono iz listja. Na Sumatri pa je videl ogromne želve, morske kače, zmaje in druge nestvore.

Ibn Batutta je zadnji srednjeveški svetovni potnik, ki zavzema v zgodovini zemljepisa odlično mesto kot raziskovalec tujih narodov in dežel. Pred njim in za njim so živeli v tej klasični dobi romantike in idealizma mnogi klavtivatezi, ki so zapustili dom in rod in odšli v daljni svet, da bi se borili z zmagji, orjaki in sovražniki vere, kazali na turnirjih svojo moč in spretnost, ščitili vdove in sirote, dvorili lepim damam in prepevali njim v čast zaljubljene trubadurske pesmi. Ti srednjeveški globetrotterji, sportniki in Don Juani so sicer zanimivi za splošno kulturno zgodovino tega časa, za zemljepisno vedo pa so brez pomena, ker so obiskovali le znane kraje in dežele. Tudi ekstravagantni in drzni francoski baron Jean de Bethencourt (1339—1425), ki je z nekaterimi tovariši zasedel Kanarske otoke ter postal tam španski podkralj in škof, je bil pred vsem pustolovec in ne raziskovalec. Zato ne spadajo čisto fantastična poročila teh avanturistov v okvir te razprave.

DALJE

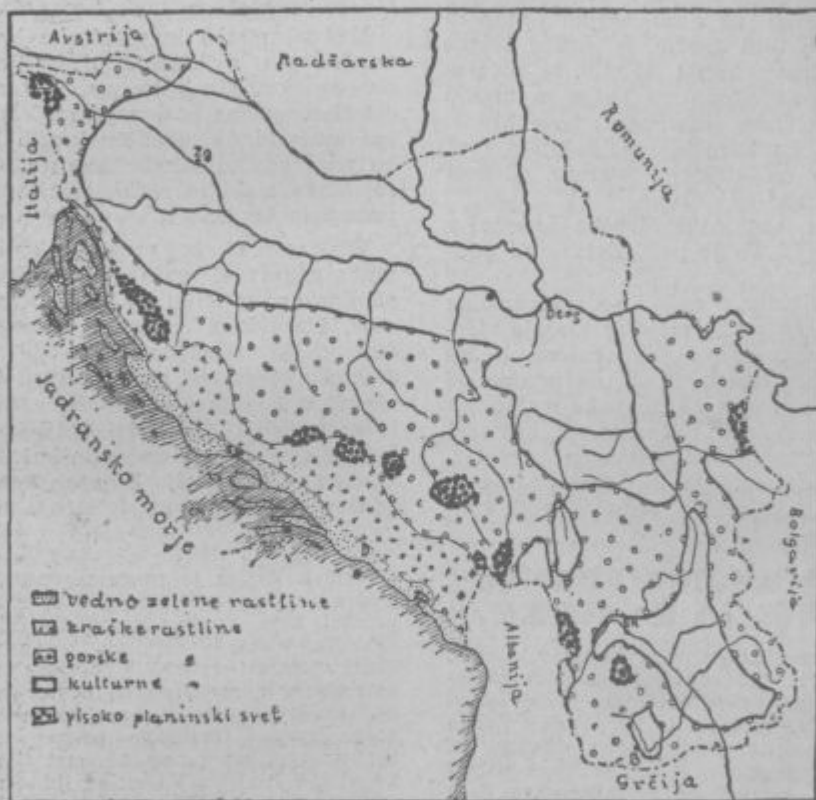
RASTLINSKE DRUŽBE V JUGOSLAVIJI

DR. PAVEL KOZINA

Malo je krajev na zemlji, kjer ni nobenih rastlin. Rastline žive prav tako v mrzlem kot v vročem pasu, izvzeti so le oni redki deli zemlje, kjer večno leži led, in pa one vroče pustinje, kjer ne more zaradi vednega pomanjkanja vode uspevati niti najpreprostejša rastlina.

grad? Tudi če da nanositi najrodovitnejše zemlje, ne bo moglo tam uspevati nobeno sadno drevje, ker bo prva ostra zima uničila ves človeški trud.

Vsaka rastlina ima zase svoje življenjske pogoje, ki jih človek ne more izpreminjati. Nekatere uspevajo samo v toplém podnebju in ne prenašajo niti

Človek pozna že mnogo rastlin, pozna njih življenje in navade. Spoznava pa še vedno nove in pri vsaki si zastavlja ista vprašanja: Ali mi koristi ali mi škoduje? Koristne neguje, škodljive pa zatira. Kjerkoli živi danes kulturni človek, povsod najdeš le rastline, ki jim človek dovoljuje življenje zaradi koristi, ki jo ima od njih. Če zahteva njegova korist, padejo gozdovi, na njih mestu pa nastanejo pašniki in polje. Tudi v gozdu samem zraste le drevje, ki je njemu po volji. Vendar pa človekova moč ni brezmejna. Ali se ne bi smejali onemu prenapetežu, ki bi skušal visoko v planinah zasaditi sadovnjak ali vino-

najmanjšega mraza, drugih, ki žive visoko v planinah, ne uniči niti najostrejša zima. Nekatere uspevajo le v močvirju, druge pa zahtevajo suho peščeno zemljo. Nekatere ne uspevajo na soncu, druge poginejo v senci. Ali pa pripadajo rastline, ki se naselijo v kakem kraju, n. pr. na močvirju, samo eni rastlinski družini. Nikakor ne! V močvirnem kraju najdeš prav tako brezcvetne alge, kot mahovnice in mnogo cvetnic. Vse na močvirju rastoče rastline so združene v družbo močvirskih rastlin.

V krajih, kjer je enako podnebje in enaka zemlja, žive ali bi vsaj lahko ži-

vele iste rastline. Visoko v planinah lahko žive le skromne rastline, ki prenašajo ostro in dolgotrajno zimo, ostre vetrove ter močno svetlobo. Takega podnebja ne prenaša drevje, zato planinska flora ne pozna dreves in ne gozdov. Drevje pa tudi ne prenese dolgotrajnega suhega podnebja, zato so tudi stepe brez gozdov. Gozd tvori družba gozdnih rastlin. Sicer tekmujejo tudi v gozdu rastline med seboj za dober, sončen prostor in veliko šibkih podleže premoči drugih, a vendar vsem ugaja življenje na takem kraju. Prav mnogo gliv je navezanih na gozd zaradi hrane in vlage, pa tudi drevje in druge zelene rastline imajo korist od gliv, ki povzročajo razpad odpadlega listja in nudijo s tem zelenim rastlinam nove hrane. Rastline iste družbe se bojujejo med seboj, se uničujejo in zatirajo, obenem pa podpirajo ena drugo.

Kakšne rastlinske družbe imamo v Jugoslaviji? To je pač odvisno od podnebja.

Od Triglava, naše severozapadne meje, pa do grške meje se vlečejo visoka pogorja, ki so primaknjena k Jadranskemu morju tako, da imamo od Sušaka ob morju do albanske meje ozek pas obmorskega podnebja, v katerem žive rastline sredozemskega okrožja. Zaradi mile zime, ki je v tem podnebju, rasto tu gaji lavorik, vedno zelenih hra-

stov in obmorskih borovcev. Dalje so značilne za to podnebje pinijske, smokve, masline, oranže in limone ter granatna jabolka.

Visoke planine, ki zapirajo dostop gorkega obmorskega zraka v severni del naše države, se spuščajo polagoma v ravnino, ki zavzema ves severni in severnovzhodni del države. Ker je ta svet proti mrzlemu severu odprt, zato imajo ti kraji hladne zime. Vrhovi planin pripadajo visokoplaninskemu ozemlju, kjer je rastlinstvo prav revno, dreves pa sploh ni.

Med obmorske in planinske kraje je vrinjen pas s kraškimi podnebjem, ki obsega skoraj vso Dalmacijo ter večji del Hercegovine in Crne gore. V teh poletih vročih in brezvodnih krajih le težko uspevajo rastlinske kulture. Gozdove, ki so nizki in redki, tvorijo hrasti, javorji in breze.

Ves severni in severnovzhodni ter jugozapadni del naše države dobiva s planinskega ozemlja po Savi, Dravi, Donavi, Moravi in Vardarju ogromno vode, zato je ta del do višine 900 m tudi najrodovitnejši del naše države. V njem uspevajo bogate kulture žit, v tem delu so najboljši vinorodni kraji in bogata je žetev tobaka, melon in buč. Ta pokrajina pa je tudi bogata prostranih gozdov listnatega in iglastega drevja.

UČNA KNJIGA FRANCOŠČINE ZA SAMOUKE

Ko je pred nekaj leti izhajala v »Življenje in svet« metoda francoščine za samouke prof. dr. Pavla Brežnika, je bilo zanimanje za ta moderni in lahki način pouka tako veliko, da je založništvo sklenilo, izdati jo v ponatisu kot knjigo. Prva naklada te knjige je bila v najkrajšem času razprodana tako da niti ni bilo mogoče zadostiti vsem naročilom. Zdaj pa je knjiga spet v prodaji in je na razpolago vsem onim, ki bi se radi začeli učiti francoščine sami doma, brez učitelja.

Na podlagi zanimivih, kratkih sestavkov, ki so vzeti iz pariških dnevnikov, se učenec polagoma uvaja v zanj novi jezik. Od učenca se ne zahteva drugega, kakor da obvlada nekoliko slovensko slovnico. Vsakdo, ki je končal osnovno šolo, bo z uspehom sledil temu pouku. Tečaj je torej namenjen najširšim slojem. Delo je sicer pisano za začetnike, a ga bo s pridom uporabljal vsakdo, ki se je učil francoščine. Pri vsaki francoski besedi pa je tudi označena izgovorjava.

Namen knjige je povsem praktičen. Iz pestre vsebine omenimo nekaj naslovov: pariški kino, mesečna aprovizacija, pače modistki, sportne vesti, valute na pariški borzi, letalski rekordi, politične novice, ameriški nogomet, dnevne novice iz Pariza, Društvo narodov, majhne novice iz vsega sveta, francoske poštne znamke, Strossmayerjeva proslava, smrt filmskega zvezdnika Rudolfa Valentina itd. Za zabavo je tudi preskrbljeno: v eni knjigi je kup smešnic iz pariškega »Matina« z izvrstnimi risbami. Vsega skupaj je v njej šestnajst slik, posnetih iz pariških dnevnikov. Stane vezana v izvrstnem kartonu 40 Din. Dobiva se v Tiskovni zadrugi in vseh drugih knjižarnah.

ŽIVLJENJE IN SMRT V SING SINGI

(LEWIS E. LAWES)

SEDEMNAJSTO POGLAVJE

Nova hiša smrti, ki jo večina jetnikov imenuje »klavnica«, leži sicer med jetniškimi zidovi, je pa popolnoma ločena od drugih jetniških poslopij.

Dogotovljena je bila leta 1922. ter tvori ječo v ječi, ker ima svojo kuhinjo, bolnico, izprehajališče itd. Tvorita jo dva krila, vsako z dvanajstimi celicami za moške, posebno krilo s tremi celicami za ženske ter šest celic v oddelku za bolnike in šest celic okrog predso-be, kamor zapirajo obsojence na dan eksekucije.

Ta oddelk, ki ga obsojenci imenujejo tudi »plesno dvorano«, veže hodnik s sobo, kjer se vrše usmrtnice in pa z »ledenico«, ali mrtvašnico, ki leži poleg.

Zakon zahteva samotno ječo za vse obsojence in tako so ti tudi zaprti vsak zase razen četrte ure telesnih vaj dnevno, ko se lahko izprehajajo ali pa igrajo z žogo v enem treh majhnih in ograjenih prostorov, katerih tla so zazidana s cementom.

Zaklenjeni v svojih prostorih se jetniki ne morejo videti med seboj, pač pa je mogoče govoriti z njimi skozi debele železne rešetke, s katerimi so ograjeni od hodnika.

Na smrt obsojenega jetnika oblečejo po njegovem prihodu v hišo smrti v posebno obleko, ki je izdelana iz takega blaga, da se iz njega ne da napraviti vrv, s katero bi se mogel obesiti in se je do zdaj te vrste samomor tudi samo nemu posrečil. V nekem primeru je jetnik zbiral koščke vate, s katero so mu mazali bolne oči in si iz njih zvil kratko vrv, ki so jo pa pri izmenjavi celice opazili. Zato se vrši zdaj izmenjava celic pogosto in v neenakomernih razdobjih.

Namestu čevljev dobi jetnik copate iz klobučevine, ker bi čevlje znal lahko uporabiti za orožje ali pa kot sredstvo samomora. Jetniki imajo za svoj dnevni izprehod posebne v zaporu narejene čevlje, ker imajo vsi drugi čevlji majhno jekleno šibico pod peto, ki bi se mogla uporabiti za orožje.

Jetniki ne smejo imeti svinčnika. Dovoljeno je samo neke vrste pero, ki ga mora jetnik takoj vrniti čuvaju. Pošta se nadzira, obsojenec pa lahko piše vsa pisma po mili volji in lahko tudi prejema vso pošto, ki ne vsebuje ničesar sumljivega. Casopisi in revije so dovoljene, če prihajajo naravnost od založnikov, izvlečejo se pa majhni delci žice, ki se uporablja za vezave revij. Vsi listi se poberejo, ko so prečitani, ker je neki jetnik napravil iz papirja pravo gorjačo, pri čemer je uporabljal zvečilni gumi in koščke neke zanke kot zvezno sredstvo.

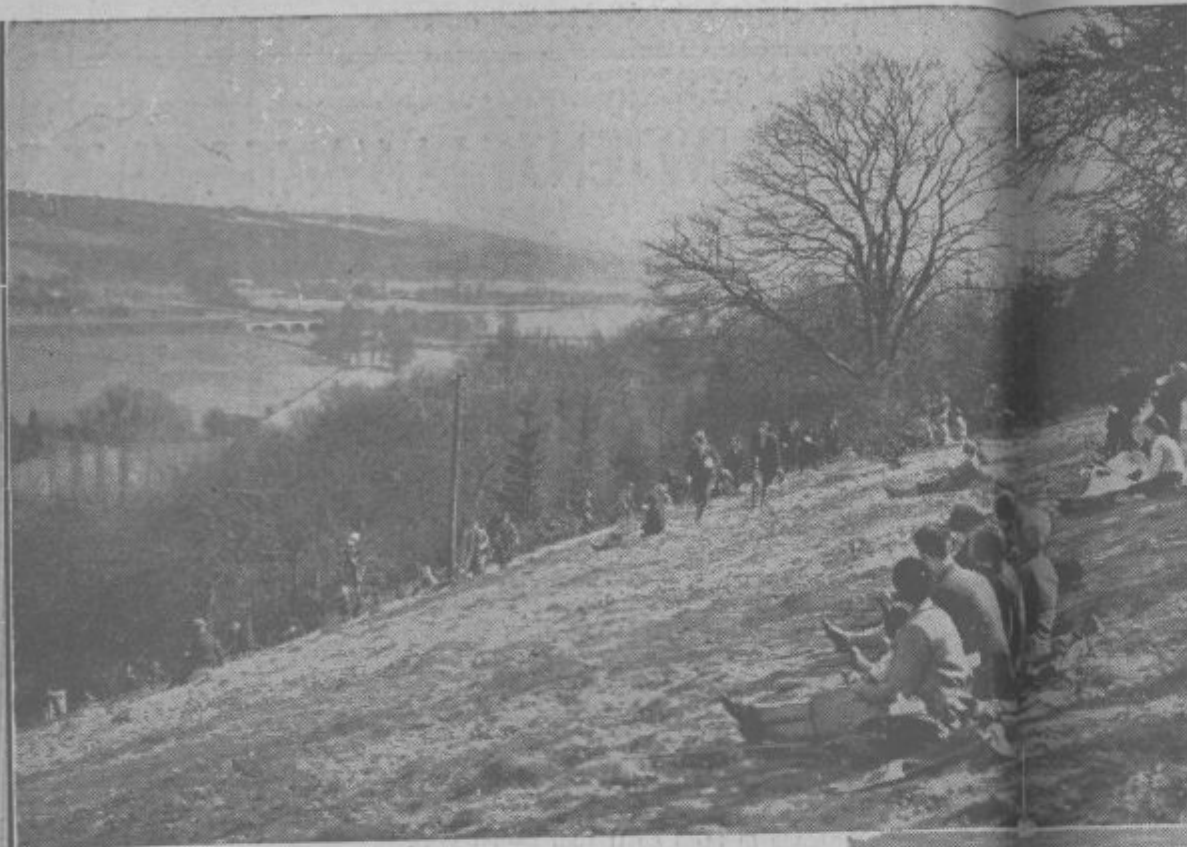
Enkrat ali dvakrat tedensko pomoli jetnik svoje roke skozi rešetko, da mu čuvaj poreže nohte, ker bi si z dolgimi nohti lahko kdo raztrgal žile v zapestju. Tudi vžigalice niso jetnikom dovoljene, čeprav smejo kaditi cigarete in cigare, ki jim jih na prošnjo takoj prižge stražnik. V celici ni nobenega premičnega predmeta in luči so postavljene od zunaj, tako da jih nihče ne bi mogel razbiti in drobce porabiti v samomorilne namene.

V kričečem nasprotju z dejstvom, da bi večina jetnikov, če bi le mogla, izvršila samomor, je pojav, da se skoraj vsi močno bojijo za svoje zdravje, tako da polagajo celo papir na tla in se s tem zavarujejo proti prehladu. Mogoče bi si to lahko na ta način tolmačili, da bi smrt s samomorom bila nagla, medtem ko bi smrt z boleznijo bila mučna in počasna.

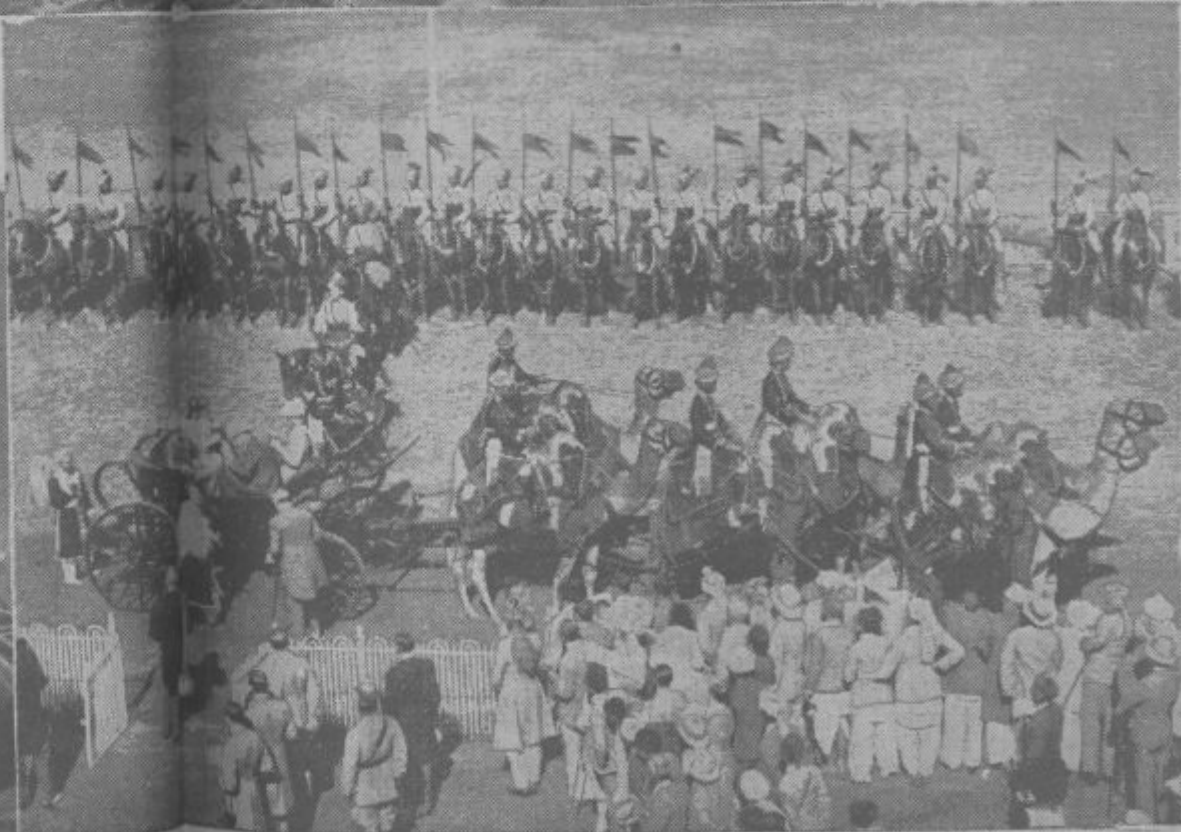
Neke vrste ironija leži v tem, da se često ena skupina jetniških uradnikov na vse načine trudi, kako bi v kazniški bolnišnici rešila jetniku življenje, medtem ko istočasno druga skupina odzema njegovemu tovarišu življenje. Večkrat so bile že izvršene operacije, da se reši življenje jetniku, ki je bil potem usmrčen. V drugih primerih so pa skušali z vsémi sredstvi obdržati obsojenca pri življenju vsaj do dne, ki je bil določen za usmrtnice.

DALJE

(COPYRIGHT BY KING FEATURES SYNDICATE)
(PONATIŠ TUDI V IZVLECKU NI DOVOLJET)

Zgoraj levo: Pomladansko sonce — Desno: Pristna samojed-ska psa — Levo spodaj: Otroci Samojedov se uče pisanja — Desno: Indski podkraj lord Willingdon in njegova žena na obisku v Lahore

SCHERZO

EUGEN HELTAI — IZ MADŽ. PREV. DR. M. ROBIČ

O dlični pisatelj je sedel pri svoji pisalni mizi in sanjal. Prav lepo je sedel, tako, kakor se je bil dal nekoč tudi fotografirati. Glavo je naslonil na dlan, njegov pogled pa je hodil preko zidov in hiš po pisanih travniških fantazije, po zelenih gozdovih praviljčnega sveta. Pred njim so prazni listi papirja in polni pepelniki. Pokončal je cele legije cigaret, dokler ni končno javno dognal, da mu tokrat ne pride nič na um.

Tako je tam sedel, slabe volje, celo jezen. V tem trenutku je zelo obžaloval, da mu ne pride nič na um. Tega pa zdaleka ni obžaloval zaradi nesmrtnosti, ki bi si jo naj priboril, temveč zaradi pozitivnega pomanjkanja denarja. Ta večer odlični pisatelj ni imel niti beliča v žepu, zdaj pa so mu pošle tudi že cigarete. Začel je iskati smotke, a našel ni nobene navadne, temveč samo debelo, omamljivo havano, ki si jo je bil nabavil še v boljših časih. V sili si je zapalil lepo, dragoceno smotko, kakršno si tudi junaki novel lahko privoščijo samo ob nedeljah. V globini svoje duše je potihoma preklinjal, kajti prav zdaj se mu je hotelo navadne smotke. Čutil je, da bi mu prišlo takoj nekaj na um, če bi imel kako britaniko, in glej si jo hudomušno usodo, kadi lahko samo havano, ker za britaniko nima denarja. Ogorčila ga je usoda madžarskega pisatelja in žalostno je ugibal, koliko pametneje bi bilo, če bi se bil slučajno rodil kot Nemeč ali Francoz.

— Imel bi že lepe tisočake! — si je rekel. Tam zunaj (ta »tam zunaj« je spremljal z nekim nedoločnim gibom, da bi bilo težavno, na osnovi tega zemljepisno določiti, kje je ta »tam zunaj«) tam zunaj bi bil že davno v varnem pristanu. Stanoval bi v lastnem gradu in pisal, kar bi se mi ljubilo, ne bilo bi mi treba delati za kruh, temveč pisal bi mogočne, krasne stvari, drame, romane...

Ura v sosednji obednici je v tem trenutku doneče naznanila, da je enajot. Odlični pisatelj se je predramil iz svojih sanj in se z nekim udobnim brčim vlakom iz tujine takoj spet znašel doma. Prestrašeno je zrl na še zmerom prazni papir in začel ožematii svoje možgane. Strogo, brezobzirno, ncusmilje-

no jih je ožemal, toda vse je bilo zaman. Prav nič mu ni prišlo na um.

— To je jako neprijetna reč, — je malodušno rekel, — Bog mi je priča, da v meni ne plamti nobeno hrepenenje po ustvarjanju; lagal bi, če bi rekel, da imam nekaj povedati, da bi umri, če ne bi mogel napisati nekaj, kar divja v moji duši. Ah, kaj še! Nasprotno, z neprikritim studom sedim tu, medtem ko v tretji sobi sniva moja družinica, nič hudega sluteča. Moja srčna dobra ženica milo počiva v postelji pod baldahinom in na ustnih se ji poigrava sladek smehljaj. Sanja, v sanjah pa vidi angele, ki prihajajo z nebes in ji prinašajo ob spremljevanju lahne godbe na srebrnem pladnju velik klobuk, klobuk, ki je mnogo večji kakor ga ima njena prijateljica. Tudi moji otroci milo počivajo in sladko sanjajo. Vidiijo iste angele, ki so se prej prikazali moji ljubi ženici. In angeli jim prinašajo vstopnice za drsališče, veljavne za vso sezono. Potem pa angeli odletijo, jaz pa ostanem tu in moram plačevati njihove dolgove. Ah ne bi bilo bolje, da bi legel tudi jaz in bi angeli tudi meni nekaj prinesli?

Ura v sosednji obednici je v tem trenutku doneče naznanila, da je polnoč. Odlični pisatelj se je spet osvestil in s stopnjevanim strahom ugotovil, da še zmerom ni napisal niti ene črke, pač pa spet zapravlil šestdeset dragocenih minut. Žalostno si je zapalil novo smotko, ki je stala izjemoma samo tri krone št. rideset vinarjev. Z morečimi očmi je meril papir, ki ga je gledal blede, belo sovražno. Približno enako sta sovražila drug drugega.

— Davno nekoč, — se je spomnil odlični pisatelj, — sem imel knjižico, v katero sem si zapisoval svoje teme. Kaj, če najdem v njej nekaj, česar še nisem zapisal? V dnevih izobilja sem zbiral teme kot mravlja marljivo, ni mogoče, da bi bil pozabljen že ves ta zaklad, ki sem ga nakopičil v knjižici. Z novimi nadami je začel odlični pisatelj vneto iskati po predalih pisalne mize. Marsikaj mu je prišlo tu v roke: plačani računi, ganjen je bil, ko jih je ugledal; ovenela ljubavna pisma, razhudil se je, ko jih je ugledal; različni stari spisi. Samo ona knjižica ni hotela priti na spregled. Toda odličnega pisatelja ni bi-

lo mogoče ukaniti. Vedel je, da ta knjižica mora nekje biti, torej jo mora najti, kakorkoli se mu je skrivala. In res jo je našel — v zadnjem predalu. S tem predalom pa je imel posebno mnogo truda, kajti odpreti se je dal samo do neke meje. Preko te meje se je upiral in ni popustil, zaman ga je vlačil sem ter tja. Odlični pisatelj se je mučno smehljaj, dobro je poznal te šale predalov, če se kak papir zagvozdi med vrh in zadnji del predala ter zajezí vsak napredek. Potrpežljivo je izpraznil iz predala vse, razprostrl nabrekle plasti papirja in končno opazil — ne brez zadoščenja — da je proti otvoritvi predala tako nasilno protestirala prav ta knjižica, ki jo je iskal. Po dolgem in junaškem odporu je knjižica prišla na dan, skrivljena, zmečkana, s strganimi stranmi, z ranami, dobljenimi v bitki. Odlični pisatelj je hlastno segel po nji in jo naglo prelistal. Obraz se mu je od strani do strani bolj mračil. Končno je razočaran sunil knjigo od sebe, kajti vse, kar je bilo tēm v nji zabeleženih, je že davno vse obdelal.

Ura v sosednji obednici je v tem trenutku doneče naznanila, da je ena. In odlični pisatelj, ki je doslej govoril vsaj s samim seboj, se je zdaj pogreznil v mračno nemost. Nekaj trenutkov je zrl predse, ne da bi vedel, kaj mu je storiti, potem pa je dvignil oči proti nebu, kakor da bi še samo ododod pričakoval pomoči. Tedaj pa se je domislil, da stanuje nad njim trgovski zastopnik, od katerega mu ni pričakovati pomoči. Sramežljivo je torej odvrnil oči od nebes in pogledal na tla. Zdaj pa se je domislil, da stanuje pod njim hišni gospodar, od katerega mu prav tako ni nič pričakovati. V skrajni zagrenjenosti je planil k oknu in pogledal na ulico, ki je črnela od praznote in miru. In tam pri oknu se je odlični pisatelj spet začel pogovarjati s samim seboj.

— Sedaj bi lahko prosil Boga kake odlične tēme za dramo. Take tēme, ki bi bila senzacija in mi vrgla trideset tisoč kron. Toda jaz ne prosim nič takega, ker nisem lakomen. Ali pa bi lahko prosil fine tēme za roman. Takšne tēme, ki bi ganila mojega založnika in mi vrgla štiri tisoč kron. Toda niti te tēme ne prosim, ker sem skromen. In ker sem skromen, ne prosim niti tēme za dva tisoč, da, niti za tisoč kron, prosim samo tēme za sto kron, preproste okroglo stokronske tēme, lahko je

tudi osemdeset kron, vsaj šestdeset kron pa brezpogojno potrebujem. Toliko prosim Boga, dobre majhne tēme z mnogo ljubezni in malo truda, take tēme, da bi jo lahko napisal še nocoj in že jutri zjutraj dobil svojih petdeset kron, saj klobuk moje žene še lahko počaka in končno se tudi otrokom ni treba že jutri držati!...

To rekiši, se je odlični pisatelj popolnoma raznežil in komaj opazil, da je ura v sosednji obednici v tem trenutku doneče naznanila dve. Odlični pisatelj je ostal še nekaj časa pri oknu, brčkone zato, da bi ga takoj odpril, čim ni prišel božji odposlanec s tēmo. Toda božji odposlanec ni prišel, očitno so to noč angeli s srebrnimi pladnji raznašali po mestu samo klobuke, drsalke in vstopnice za drsališče, a nobenih tēm. Tako je odlični pisatelj spet sedel za pisalno mizo in diskretno škripal z zobmi. Vdati se je moral v to, da nima nobene tēme in je tudi ne bo imel, ker mu danes ne pride nič na um.

Tedaj pa so se mu na vrhuncu malodušnosti in obupa poteze nenadoma omillile. Obraz mu je zažarel od zvitosti, pomešane z vedrostjo. Gledalec brez predodkva bi mislil, da je odličnemu pisatelju vendarle prišlo nekaj na um. In res, prišlo mu je na um, da mu nič ne pride na um in da bo to napisal ter s tem zaslužil prav tako denar, kakor če bi mu bilo kaj prišlo na um.

In zdaj je že ponosno, zmagovito gledal na prazni papir. Torej je vendar on zmagal. Še en trenutek in že bo s črnimi črkami oskrunil brezmadežno čistost papirja. Toda, glej čudo! Zdaj že ni več hitel, čutil je celo, da teh sto kron niti ne potrebuje tako nujno. Da, sploh jih ne potrebuje, saj mu vendar ni treba zmerom kaditi britanik, včasih je tudi havana dobra. Glavno je, da mu je vendar prišlo nekaj na um.

In ko je ura v sosednji obednici doneče naznanila, da je ob treh, je odlični pisatelj zadovoljno mrmral:

— Nocojšnje bdenje ni bilo zaman ...

Res, da nisem mnogo delal, a naletel sem na izborno tēmo. Nočem se prenalitati, prihranim si jo za slabše čase, za take čase, ko mi res ne bo prišlo prav nič na um.

Skrbno si je zapisal tēmo v malo knjižico, jo zaprl v predal svoje pisalne mize in šel spat.

SKOZI MAROŠKO PUSTINJO NA VISOKI ATLAS

DR. OŠKAR REJA

NADALJEVANJE

Takoj spočetka ti prvi pogledi z vlaka nudijo še tipične maroške pustinje. Blizu obale je zemlja zaradi zadostne vlage še rodovitna. Pred vsem ti pogled obstane na lepih vinogradih in na oljčnih gajih. Takšen je svet vse do Casablance ob atlantski obali.

Iz vlaka vidiš tudi druge za tvoje oko neznane znamenitosti. Zaradi pretežno

Evropsko poslopje v MARAKESU
(policija)

lepega vremena prebiva Arabec v šotorih, ki so zelo primitivni in se vrste vzdolž vse železnice. Pod njimi najdejo streho ljudje in domača živinčeta, vsi pod istim krovom. V Guercifu, do koder je zgrajena železnica, sem imel priliko, da obiščem arabski šotor. Od Guercifa do Fesa železnica namreč še ni zgrajena in je treba to progo prevoziti z avtobusom. Ko smo v Guercifu čakali na avtobus, sem ta čas uporabil, da sem skočil med arabske šotore. Sprva sem se zelo previdno približeval prvemu šotoru, ker sem se bal, da bi morda ne užalil domačinov, ne poznavajoč njih šege in običaje ali ker morda tudi sovražijo bele ljudi. Iz šotora mi pride nasproti starejši Arabec in mi maha z roko ter vpije »cej, cej«. Nisva se mogla razumeti. Arabec se vrne v šotor, iz njega pa priteče par raztrganih pobalinčkov. Hotel sem se jim prikupiti s tem, da sem jim ponujal denar, drobiž. Radi so ga vzeli in ko so starejši Arabci to videli, so se mi smehljali in me z rokami vabili v šotor. Tedaj sem se opogumil in stopil k njim v šotor. Posadili so me na tla, ki so bila prekrita

z nekako slamnato preprogo in mi skuhal čaj. Tedaj sem šele uvidel, da »cej« pomeni naš čaj. Primitivnejšega in bornejšega stanovanja si ne morete misliti. Šotor je tako nizek, da ravno še lahko stojite pokoncu. V enem koncu je kup drv in par kamnov, kjer si družina kuha, v drugem par slamnatih preprog, kjer spi, brez rjuh, brez odej, vsi na enem kupu, staro in mlado, moški in ženske.

Od časa do časa pomoli v šotor svojo glavo osliček, ki tudi spada k družini. Če Arabec potuje v sosednji kraj, se ne odpravi od doma nikdar peš. Vedno jaha na osličku. Tudi ne poznajo Arabci vozov. Vse potrebščine prenaša potrpežljivo osliček. Tu pa tam sem videl tudi že kako kamelo. Edino vozilo, ki sem ga videl, je avto, ki ga uporabljajo Francozi. Zato so vse ceste, ki vodijo skozi ali preko po deželi, asfaltirane.

V Guercifu sem srečal tudi četo vojakov iz tujske legije. Nagovoril sem jih seveda v francoščini ter jih vprašal po narodnosti. Prvi, na katerega sem naletel, je bil Nemeč iz Frankfurta. Povedal mi je, da tvorijo Nemci 60 % vsega mo-

VHOD V ARABSKI MARAKES

štva, ostali del pa drugi narodi, pred vsem Rusi, ki so pobegnili iz Rusije. Povpraševal sem tudi po Jugoslovenih, pa ni bilo nobenega v četi, pač pa da jih je v drugih četah nekaj, zlasti Dalmatincev in Črnogorcev. Prvotno sem si predstavljal, da mora biti življenje v tujski legiji strašno. Toda po informacijah teh vojakov ni tako. Imajo redno plačo, ki jo dobe »točno« vsakega prvega v mesecu, dalje udobno stanovanje v lepih

vojašnicah in seveda tudi hrane v izobilju. Po odsluženih 15 letih dobe pokojnino.

Edino, kar je potrebno, da človek vzdrži v tujski legiji, je to, da mora biti divjega, nemirnega temperamenta. Ne sme misliti na mirno družinsko življenje, biti mora ciganske naravi, danes tukaj, jutri tam. Borba s še divjimi plemeni v

AVTOR POTOPISA V POGOVORU
S TUJSKIMI LEGIONARJI

atlaškem pogorju je lahka, ker so domačini slabo oboroženi in seveda o kakih njihovi redni vojski ni niti govora. V teh bojih pade le majhen odstotek tujskih legionarjev. Opazil sem, da so kljub visoki vročini nosili vsi suknje in da so bili okrog vrata zaviti s šali. Rekli so mi, da je sicer nekoliko vroče, da pa tako ne more priti vnanji topli zrak do telesa in da lažje prenašajo pripekajoče sončne žarke.

Z avtobusom smo se nato pripeljali do Fesa in odtod spet z vlakom do mesta Rabat, ki že leži ob atlantski obali. Od Rabata smo nadaljevali pot ves čas vzdolž atlantske obale do glavne francosko-maroške luke ob Atlantiku, do Casablance.

Casablanci sije še velika bodočnost nasproti. Maroko se šele v zadnjem času gospodarsko dviga in vse, kar se izvaža iz njega v Francijo, gre preko Casablance. Prav tako se tudi preko nje vse uvažja. Moderne stavbe rastejo kakor gobe po dežju iz tal. Za prvo silo so tudi ulice že urejene. Vendar pa je med posameznimi hišami še mnogo praznih presledkov, ki še čakajo zazidave. Sličen razvoj moderne luke sem pred leti opazil na Poljskem, kjer se razvija tik velike vzhodnopruske luke Gdanska novo poljsko pristanišče Gdynia.

Ves čas od Orana do Casablance smo se vozili še po precej rodovitni pokrajini, kajti proga ni mnogo oddaljena od vlago dajajočega morja. Pot od Casablance v notranjost Maroka, do njegovega

glavnega mesta Marakeš pa mi je nudila prvič v življenju pokrajinsko sliko s pustinjskimi potezami. Nikjer nobenega zelenja, vse struge izsušene in tudi naselja so bila borno raztresena. Do koderkoli je segalo oko, povsod samo kamenito gričevje brez vsakršne travice. Edino živo bitje, ki je od časa do časa skočilo tudi v vlak, so bile kobilice. Vendar ima ta pokrajina puščavni karakter samo poleti, ko sonce neusmiljeno pripeka in požge vsako bilko. Pozimi pa, ko nebo nekoliko podežuje, trava spet ozeleni. Kako bi se drugače preživljala redka naselja in tudi kobilice. To so res lepe živalce. Ker žive med rjavordečim kamenjem, so se tudi prilagodile s svojo vrhnjo barvo okolici. Ko pa srfote, se jim spodnja krila zablšče v vijoličasto-škriatni barvi.

Končno so se le pričele prikazovati prve palme in kmalu je vlak zdrvel v pravcati palmin gozd. Dospeli smo v oazo, v kateri leži glavno mesto Marakeš. Marakeš se deli v dva dela, v evropski in v arabski del. Jasno je, da nas je zanimal pred vsem arabski del, ki tvori popolnoma skupino zase in je obdan z visokim zidom. Vanj se more priti le skozi vrata, ki pa so v današnjih časih vedno odprta. Ko stopiš v prve tesne ulice, si ne moreš nagledati vse pestrosti,

»SUK« BARVARJEV

ki vlada po njih. Vse življenje se vrši na ulici ali pa v vežah, v katere vidiš iz ulice. Tu so javne kuhinje in takoj poleg čevljar, tam prodajalec sadja, zraven pa kovač, ki se pred vsem bavi s podkovanjem osličkov. Ne čudi se, če vidiš zraven njega brivca in kmalu nato v bližnji veži arabsko šolo.

Nač vse zanimivi pa so tako zvaní »suki«. To je posebna mestna četrt, ki je zanimiva pred vsem po tem, da so posamezne ulice rezervirane samo eni stroki prodajalcev. Tu vidiš ulico, v kateri se prodaja samo usnje, v drugi samo volna, v tretji samo preproge itd. Tudi so posamezne ulice rezervirane samo eni

vrsti obrtnikov. Imaš ulice pletarjev, barvarjev, krojačev, brusarjev itd.

Višek pestrosti in živahnosti pa zagledaš na glavnem trgu. Poleg različnih prodajalcev te nadlegujejo še različni komedianti, žonglerji, preroki in berači. Življenje na glavnem trgu traja od jutranjih ur do nekako 9. ure dopoldne. Ko prične sonce močno pripekati, tedaj življenje nekoliko utihne. Toda nekako ob 5. popoldne prične znova s podvojeno silo in traja tja do pozne noči. Vsak dan skozi vse leto se ponavlja ta slika, ki je podobna nekakemu našemu velesojmu.

Poglavje zase tvorijo v Marakešu številni berači, ki jih reprezentirajo večinoma slepci. Bolezen »strahom« strahovito razsaja po Maroku. Lahko trdim, da je v Maroku skoraj vsak deseti človek slep vsaj na eno oko. Često srečaš ne po enega slepca, temveč celo skupino po deset skupaj, ki v koru prepevajo neki refren in prosijo s skledicami miloščine. Če niso Francozi nič drugega koristnega storili za Berberce in Arabce kot to, da uvajajo v njih kraje moderne higienski naprave, tedaj so že samo s tem izredno mnogo storili za domačine. Ko sem videl te uboge slepce, mnogi se že rodijo slepi, sem tudi spremenil svoje mišljenje glede kolonialne politike. Res je, da beli ljudje prodirajo v kraje barvanih prebivalcev samo zaradi koristi, vendar pa prinese to podjarmljenje avtohtonemu prebivalstvu tudi mnogo dobrega. Pred vsem preneha tisto večno, zverinsko, medsebojno klanje med posameznimi plemeni, in

drugič ravno v higienskem pogledu se morajo domačini belcem zahvaliti, da ne poginjajo okuženi od različnih bolezni, kakor muhe na cesti. Poleg trahoma razsaja tudi lues in neka bolezen, ki povzroča nekake bele hraste na glavi in izpadanje las.

SKUPINA SLEPCEV

Izven obzidja Marakeša se razvija po oazi evropski del mesta. Ta del niti najmanj ne sliči kakemu evropskemu mestu. Po ulicah se ne tišče hiše tesno druga ob drugi, temveč posamezna poslopja ločijo lepi vrtovi s palmami. Poslopja sama so zidana v arabskem slogu z ravnimi, terasastimi strehami.

V Marakešu smo prebili eno noč in en dan. Ko smo si nakupili dovolj potrebne živeža za bivanje v gorah, smo se napotili proti jugu v notranjost Maroka, kjer se pričinja veličastno vzpenjati še malo znano velegorje Visokega Athasa.

DALJE

HIKORI

Vsak smučar ve, da so hikori amučni najboljše. Malokdo si jih nabavi, ker je njih cena previsoka, kajti hikori les se uvaža iz Sev. Amerike. Hikori je skupno ime za okoli 15 vrst dreves iz rodu *Carya*. To so drevesa sorodna našemu orehu (*F. Juglandaceae*). Raste le v vzhodnem delu USA le nekaj vrst v Kanadi in Mehiki. Tehnično delijo hikori v: A. Pekan hikori (*carya alba*, *C. amara*, *C. aquatica* etc.). B. Pravi hikori (*C. sulcata*, *C. porcina*, *C. tomentosa* etc.) Les je rdečkaste barve. Raste počasi. Stene posameznih stanic so močno odebeljene, lumen majhen, zato je hikori težak in trd les. Strženovi trakovi so enoplastni, stanice večinoma enake vrste in z gladkimi stenami, les je elastičen. Zaradi svoje teže, trdnosti, elastičnosti in trpežnosti je hikori težko nadomestljiv in velja za najboljši les severne zemeljske polute. Zaradi teh svojih dobrih lastnosti je splošno uporabljiv in je razumljivo, da hitro izginja, zlasti odkar se v večjih količinah upo-

rablja za smučni. Glavna zaloga je zdaj na jugovzhodu reke Ohio. Pravega hikori lesa pride v Evropo le malo. Nadomestni les za hikori je: Am. javor, bukev, jelša in akacija. (N. R.)

NEPROSTOVOLJNI HUMOR

Pokojni Georges — glej Zis 1932, I. 20. in 1933, I. 13 — je bil vedno šaliv in šegav, celo med najhujšimi napadi naduhe, ki ga je spravila od kruha. Nekoč se je dolgo zamudil s prijateljem Razbibrigo, kakor se med Hrvati imenuje vinski bog Lyalos. Domov grede mu je na poledici v »Zvezdi« spodrsnilo, da je padel in se onesvestil. V bolnišnici je rekla usmiljenka ob negibnem možu: »Gospoda bo treba deti v sveto olje.« — »Pa kisa ne požabite!« zamrmra naš prijatelj, ki se je med tem osvestil in ujel zadnje besede, misleč, da gre za solato. (k)

DOŽIVLJAJI V DŽUNGLI

FRANK BUCK

17. POGLAVJE

KAKO JE MEDAR PREGNAL VSILJIVCA

Stopila sva izpod strehe na prostorni travnik. Bil je zelo dobro razpoložen medtem ko jaz nisem mogel prikrivati svoje pobitosti. Ko stojiva tako pred živaliskim hlevom, vzklikne Kinkley prešerno: »Gotovo imate tukaj notri svoje živali.«

Prikimal sem. Medtem ko je govoril, sem zagledal, kako se je ravno kobacal Toto po stopnicah v hišo. Opazoval sem ga, kako je došel na prag in začel stikati po Kinkleyjevi mapi, ki sva jo tam postavila na tla. V srcu se mi je porodilo zadnje upanje, ko je začel preiskavati Toto novo igračo, ki jo je našel. Kinkley je bil obrnjen s hrbtom proti vratom, ko je naredil nekaj domišljavih pripomb glede mojih živali.

Videl sem, kako je Toto vtaknil v diplomatsko mapo najprej eno tace in nato drugo. Če bi mogel spraviti Kinkleya stran pa vsaj za pol ure, tedaj bi Toto napravil gotovo nekaj takega, da bi za vedno pregnal diplomatu željo živeti na mojem posestvu.

Rekel sem mu, da mu pokažem živali in pristal je. Ko smo se oddaljevali, sem še videl, kako je Toto udaril po mapi enkrat in nato še enkrat in ko se je bil prepričal, da je sovražnik mrtev, ga je začel vleči navzdol po stopnicah.

Prepričan, da bo Toto naredil Kinkleyu nekaj, kar mu nikakor ne bo po volji, sem porabil dobre pol ure z razkazovanjem živali po stajih in mu skrbno razlagal predhodnike in posebnosti vsake med njimi. Ves ta čas sem molil na tihem, da ne bi poredni mali Toto opustil svojega dela, dokler ne bi napravil na mapi take škode, da bi se pisatelj diplomat uveril, da moja hiša v Katongu ni kraj zanj. Vedel sem, da je Toto tega dne v svojem dobrem razpoloženju, ker ga je ravno pred pol ure Ah Kee dobil, ko je rogovilil po srambi za perilo in metal s polič na tucate prtov, zglavij in rjuh.

In Toto me ni razočaral. Da celo prekosi je vse moje najdrznejše upe, tako sem kar zijal, ko sva se roko v roki vrnila s Kinkleyem s kratkega polurnega oglada. Ko sva zavila okrog ogla, je izgledal ves travnik pred hišo, kot bi ga obiskal nenaden snežni vihar. Bil je pobežen po vsej dolžini in širini med obema žičnima ograjama z belimi polami papirja, s katerimi se je potgravala v zraku rahla popoldanska sapica. Cvetlične grede in grmičji so bili okrašeni s papirjem. V sredi vsega pa je čepel Toto, še vedno brskajoč okoli in loveč male koščke plapolajočega papirja ali pa povzročajoč male vrtince papirja, ko je skakal veselo sem ter tja med opustošenjem, ki ga je napravil. Ostanke mape so ležali na s peskom posuti stezi in na njenem usnjatem omotu se je poznal globok ugriz Totojevih zob.

Kinkleyu je zastala beseda sredi dolgega stayka, ki mi ga je pričel čitati iz svojih spominov, kjer je opisoval podnebje in naravo v mestih Aden in Addis Abeba, kar me je seveda neznanško zanimalo.

Usta so se mu naenkrat na široko odprla, kot bi hotel požreti nogometno žogo. V glavo mu je udarila kri, tako da je njegovo lice ustopoma kazalo vse odtenke barve od blede do škrlatasto rdeče in temno modre. Sklenil je roke nad glavo, kot človek, ki se potaplja in jih krčevito vije v zraku iskajoč zadnjo oporo.

»Moja knjiga, moja knjiga,« se mu je slednjič izvilo iz ust. Bil pa je še vedno tako okamenjen, da se ni mogel ganiti z mesta.

»Nekdo bo za to odgovarjal!« je vzkliknil grozeče, ko je začel pobirati po tleh pole svojega življenjskega dela.

Poklical sem Ah Keeja in ga poslal, naj pokliče vso mojo služinčad, tudi caboona in Alija, mojega glavnega čuvaja.

Kmalu smo vsi marljivo pobirali strani Kinkleyjevega mojstrskega dela. To-

toja se mi je posrečilo utihotapljti v naročje caboonove žene, ki sem ji naročil, naj ga za kratek čas odnese k svojemu otroku, da se bosta skupaj igrala.

Še vedno inam v ušesih Kinkleyjeve obupne vzklike, ko je dajal navodila za reševanje svojega veleleda. Stavki brez medsebojne zveze so mi prihajali na ušesa, v katerih sem čul grožnje... namige, da bo vlada Zedinjenih držav že pokazala... bridke pritožbe na možo brezbriznost, ki dovoljuje, da se svobodno gibljejo taka vandalska bitja... kar mi je vse bilo v dokaz, da je Kinkley dobro razjarjen.

Prav res je sramota, sem mu odgovoril. Vedno mi je bilo neljubo, če je bila kaka tuja mapa v mojem stanovanju poškodovana in obgrizena — zlasti če je bila polna pisanih spominov. Toda gostje v glavnem stanu lovca divjih živali bi morali biti tako oprezni, da ne bi puščali ležati okrog dragocenosti. Take stvari naredi lastnik vedno le na svojo lastno odgovornost.

»Dobro,« je rekel Kinkley z glasom, v katerem je zvenelo maščevanje. »Zdaj lahko opustite svojo zadnjo nado, da bi bil pripravljen deliti z vami vašo hišo.«

»Zelo žal mi je,« sem odgovoril. »Razumem pa vaše stališče in zato nočem siliti v vas.«

Da bi bil videti pravilno ogorčen nad tem, kar se je zgodilo, sem izbruhnil v jezo nad neznano živaljo, ki je povzročila nesrečo — Kinkley najbrže ni videl Totoja — in delal sem se strašno jezitega, ko sem naročil caboonu v angleškem jeziku, naj poišče in kaznuje grešnika.

Kinkley je zbral vsako polo in vsak košček papirja in jih lepo položil v raztrgane ostanke svoje mape. Nato se je oprostil, češ da se mora podati takoj v svojo sobo, da bo lahko uredil spet svoj rokopis in ugotovil, ali mu manjka kak list.

Toto je bil junak dneva. Tega večera je sedel v Kinkleyjevem stolu in dobil je posebno večerjo iz sladkega kruha in kolačev.

Toto je ohranil svoje častno mesto v moji domačiji, dokler se nisem vrnil v Ameriko. Tedaj sem ga podaril nekemu staremu prijatelju na Manili, Američanu, ki je imel Tota posebno rad. Mož je malega medveda še posebno vžubil, ko sem mu povedal zgodbo o njegovi zaslugi za človeštvo v zadevi Kinkley-

jevih spominov. Veseli mali porednež je še vedno član njegove družine.

DALJE

(COPYRIGHT BY KING FEATURES SYNDICATE)

DNEVA NE DOVE NOBENA PRATKA

LOUIS DUMUR

Pred kratkim je v Parizu preminil krepki naturalist, zadnji Zolov učenec, L. Dumur. Kakor V. Cherbulliez in Ed. Rod ga francoska švica šteje med velike svoje sinove. Izhaja iz rodu, ki se je proslavljalo skozi stoletja. Prva njegova dela so pristno švicarska, zlasti ženevska, vendar že borbeno: Les trois demoiselles du père Maire, Le centenaire de Jean Jacques (Rousseaujeva stoletnica) in Ecole du Di-

manche (Nedeljska šola). Dumur je bil spočetka zastavonoša številnih svojih rojakov, posebno tistih, ki so vede ali nevede izšli iz Rousseaujeve politične misli. Po vojni je izdal v velikih nakladah romane Nach Paris, Le Boucher de Verdun (Verdunska klavnica), Le Défaitistes (Omahljivci, popustljivci). Vendar ga je bolelo, da so njegove knjige hvalili in povečevali ljudje okoli »Action française«, kritizirali pa jo nekdanji njegovi somišljeniki, poslej bolj zapleteni v gospodarska in družabna vprašanja, med tem ko je Dumur ostal neizprosni nasprotnik prusovske, zavojevalne Nemčije. To ali ono njegovo delo se bo obdržalo poleg Zolovih romanov. A. D.

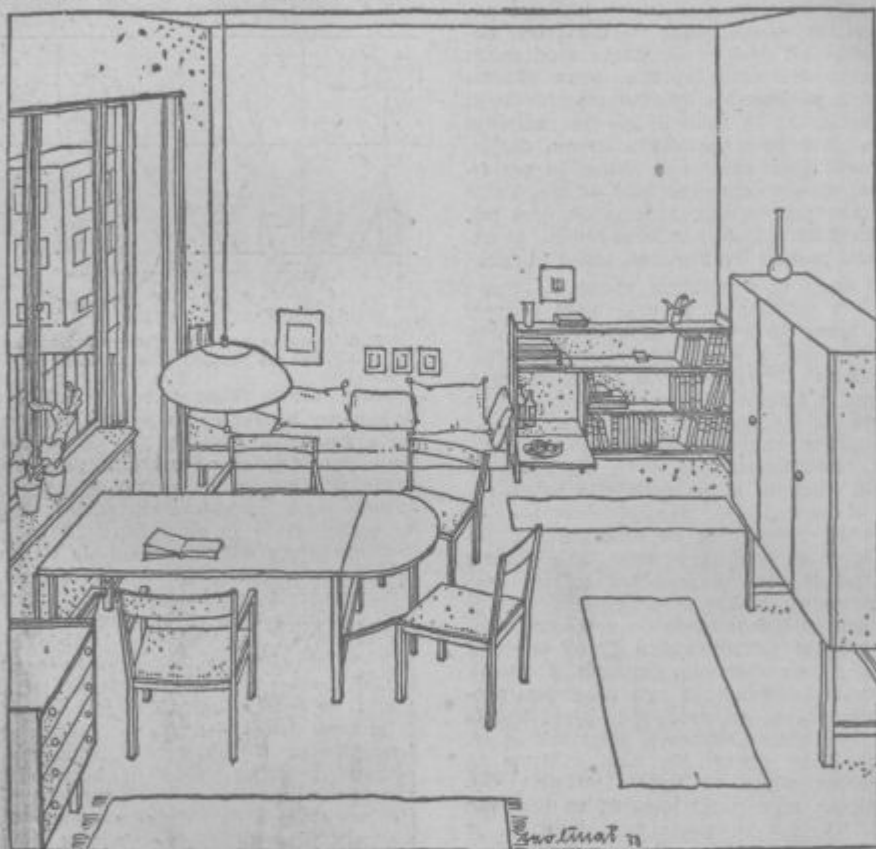
ČLOVEK IN DOM

ENA SOBA ZA VSE

Ze nekaj let, prav za prav odkar imamo stanovanjsko in še splošno krizo, se arhitekti bavijo z preosnovno stanovanja in stanovanjske opreme. V »starih, dobrih časih«, ko je mnogo družin razpolagalo s celo vrsto soban v svojem stanovanju, so tu-

sprejemnico in delovno sobo. Zadeva dobrega okusa in spretnosti je, da to sobo tako opremimo, da je ponoči samo spalnica, čez dan sprejemnica in delovna soba, ob času obeda in večerje pa obednica.

Naša slika nam predstavlja tako sobo, opremljeno s precejšnjim okusom. Toda

di lahko opremijali vsako sobo posebej primerno namenu, za katerega je bila določena: spalnica, obednica, delovna soba, salon ali sprejemnica ali oboje. Življenjski način sodobnega človeka se je bistveno spremenil. Stanovanja so se utesnila. Večina družin, ki bi v prejšnjih časih neobhodno potrebovala 4 do 5 sob, se mora zdaj zadovoljiti s tremi ali celo z dvema. Osamosvojitve žene v današnjem času je prinesla potrebo enosobnega stanovanja. Poklicna žena se ne more zadovoljiti z običajno mesečno sobo, želi imeti k'jub zaposlitvi izven doma lastno četvrti še tako skromno gospodinjstvo. Čudralje bolj se po mestih kaže potreba po enosobnih stanovanjih s kuhinjo in kopalnico. Ta ena soba, se z okusom praktično opremi v spalnico, obednico,

vsak človek mora položiti vanjo poleg pohištva in druge opreme še svojo posebno noto, ki daje prostoru šele pravo življenje. Mrtve so stene, ako človek ne dahne življenja vanje, pa naj so še tako lepo poslikane; mrtva je oprema, čeprav je iz dragocenega materiala in moderna. Praktična in okusna namestitvev posameznih delov pohištva ob stenah in po sobi pripomore mnogo do prijetnega vtisa, ki vsa mora napraviti soba na vsakogar, ki vstopi.

Tapeta ali slikarija sten je zelo važna. Sten majhne sobe ne smemo nikoli prevleči ali preslikati z velikim rožastim ali pisanim vzorcem, ker to sobo na videz zmanjša. Tudi temnih barv se radež izogibamo. Poiškali bomo kolikor možno hladnek vzorec tople barve, to je rumenkasto zele-

na, rožnata, rumenkasto ali svetlo rjavkasta. Ozirati se moramo pri tem tudi na barvo naše opreme. V rumenkasto slikano ali tapcirano sobo se naše svetlo, iz češnjavega lesa izdelano pohištvo ne bo prileglo, ker je premalo kontrasta. Poda se pa vanjo temno pohištvo ali pa belo lakirano ali sionokošene barve (Schleiflack). V zeleno sobo se prilega češnjav les prav lepo, prav tako v modro in rožnato. Poda se pa v obe tudi oreh, mahagoni in slično.

Zastorov na okna tudi ne bomo delali iz blaga z velikimi vzorci križecih barv. To nas utruja, ni elegantno in hitro se ga naveličamo. Iz umetne svile svetlih barv, bodisi gladke ali drobno vzorcaste v odtenkih iste barve sešijemo trpežne, prav okusne in cenene zavese. Ne delamo dolgih, da bi se dotikale tal, le tako dolge, da zastirajo okna ali kvečjemu za kakih 30 cm daljše. Na koncu pršijemo po 2 okrog 10 cm široke, vbrane volane, eno nad drugo. To je edini okras za zavese, ki ima obenem namen, da spodnji konec zastora obteži, ki zaradi tega pada v lepih gubah izpod karnize.

Tudi preprog z velikimi vzorci ne bomo polagali v tako sobo, ki nam služi za vse. Izbrali bomo tudi tu mirno učinkujoče, neobčutljive barve, ki se ujemaajo s stensko.

Za divan, ki ga čez noč spremenimo v posteljo, in fotelje izberimo tako blago, na katerem se ne pozna vsak prašek, vendar tople, mirne barve, brez velikih vzorcev, morda ozkoprogasto, v dveh ali treh diskretnih barvah, ki se prilegajo sobni slikariji in opremi.

Na sliki vidimo tlik ob oknu raztegljivo mizo, ki jo za vsakdanjo rabo lahko skrajšamo, poleg mize majhen bufet, kjer hranimo porcelan, steklo in pribor. Svetilka je nad mizo, ne kakor običajno v sredini stropa. V ozadju vidimo spaln divan, čez dan oživiljen z razobarvnimi blazinami, ob divanu malo knjižnico, ki ima na koncu proti divanu zaprt razpredelek, kjer imamo pripravljen stalno skromen prigrizek in piščičjo za ljube goste. Na naši sliki se ta razpredelek odpre od zgoraj navzdol. Odprta plošča nam služi obenem za servirno mizico. Na levi je omara za obleke.

Stene oživljajo slike. Izberimo primerne v razstavi naših umetnikov, če nam dovoljujejo sredstva. Če moramo biti skromni, tedaj si preakrbimo lepih fotografičnih posnetkov iz narave, tudi radiranke in lesa, rezi so danes že dostopni tudi skromnemu mošnjčku. Lični keramični izdelki in cvetlice, ki jih z okusom razpostavimo na primerne prostore, očutujejo dobri okus.

Izognimo se pri opremljanju vsake natpanosti z nepotrebno navlako, da ne napravimo iz sobe skladišča. Skrbimo, da je prostor dobro prezračen in vsak dan temeljito osnažen in urešen. Ne puščajmo copat pod zofo, niti odloženega plašča ali obleke viseti na kljukah okna. Obrabljeno posodo in kozarce takoj osnažimo in spravimo v kraj

TELOVADBA ZA GOSPODINJE

S telovadbo je tako, da jo najrajši prav tisti ljudje odklanjajo, ki bi jim bila najbolj potrebna. Semkaj spadajo v prvi vrsti gospodinje. Če jim dokazuješ, kako potrebno je, da se mišice sistematično napejajo in razbremenjujejo, ti ugovarjajo, češ da je v gospodinjstvu gibanja in tekanja že čez glavo dovolj, in ne občutijo prav nikake potrebe po dodatnih telesnih vajah. Po površnem premisleku bi jim človek kar pritrdil, saj nudijo opravljanje v kuhinji in sobi toliko prilike za gibanje, da je ne najdeš skoraj v nobenem drugem poklicu in bi

S primernim gospodinjstkim orodjem se najbolje štedijo telesne moči

morala normalnemu telesu popolnoma zadostovati. V resnici pa je tako velika svoboda škodljiva in treba je, da se telo navadi, sprostiti se od množice prisiljenih in utujenih gibov, ki se jih je navzelo pri enostranskih gospodinjstkih poslih. Telo mora ostati sveže in elastično.

Marsikatera mlada gospodinja bo na poti mimo šole z zanimanjem postala pred dvojniščem, kjer telovadi skupina petnajstletnih deklet. Morda bo z zavistjo opazovala, kako sproščeno se umejo kretati mlade deklice, kako gibčno tekaajo, skačejo in se preganjajo, dasi so morda le deset let mlajše od nje, ki se čuti že kar težko in okorno in ki ji je vsak nenavaden gib že težak in v nadelgo. Kadar človek izgubi pritojeno sproščenost kretanja, drže in hoje, si mora umetno, z zavestnim opazovanjem privzgojiti nov telesni čut, da si z njega pomočjo spet osvoji nekdanjo gracioznost. Najlajše se to doseže z rednim poukom telovadbe ali pa z lastnim treningom, koor ima dovolj energije.

Človek mora znati uloviti ravnovesje med obema skrajnima poloma, med napejanjem in sproščanjem mišičevja, da ostane dolgo zdrav in delazmožen. Nikjer ni rečeno, da je izdelanim in preutrujenim gospodinjam najpotrebnejša razbremenitev. Utrujen človek dostikrat baš z napejanjem in treniranjem mišic lahko načrpa toliko moči, da ne postane še bolj truden, marveč baš obratno: še bolj delazmožen kakor poprej. Gospodinjam je telovadba zjutraj in zvečer preveč, češ da so že itak preutrujena. Ali ravno izdelano telo je za osveženje najbolj potrebna telovadba, ne pa morda krepčil v obliki kave ali alkohola. Pravilno iz-

brane gimnastične vaje so dokaj bolj okrepujoče in osvežujoče.

Tri stvari bodo gospodinji gotovo posebno pri srcu: Kako naj se obvaruje utrujenosti, kako si ohrani lepo telo in kako si pridobi uravnovešen mir. Vse troje je tesno povezano med seboj in zavisno drugo od drugega. Ženska, ki je zmerom trudna,

Sedež prenizko. Drža rok in šivota utruja

Pravilno postavljeno orodje dopušča ugodno držo pri delu, varuje telo in hrani čas

Košara stoji prenizko

Tako je že boljše

Upognjena drža utruja

Orodje stoji previsoko. Položaj rok je težak

Drža telesa pri lupljenju krompirja

gotovo dela napačne ali nepotrebne kretnje in je nemogoče, da bi trajno ohranila lepo telo. Morda se napačno drži, kar povzroča velike deformacije. Morda dela krčevito, da se ji že pri skromni obremenitvi rok vrat napenja in nateguje? Če dela samo s spodnjim delom roke, postane zgornji polagoma šibkejši, kar vzame roki plemenito obliko. Dviganje ramen, kadar je treba privzdigovati težke reči pa sključena drža pri sedenju, in hoji, to počasi telo silno skazi. Človek, ki spravi telo na ta način iz ravnovesja, utrpi tudi motnje duševnega ravnovesja. Razdražljivost in neudržanost je treba dostikrat šteti na ta račun.

Pri delu v gospodinjstvu se je treba v prvi vrsti na dvoje ozirati: Utrujenosti se ubranimo, če smo skrajno štedljivi v kretanjih, če upregamo res samo oni del telesa, ki je za tisto delo potrebno potreben, dočim pustimo vse ostale dele ohlapaniti. Drugič pa si je treba vse orodje in pripomočke tako izbrati, da nam res pomagajo in nas podpirajo, ne da so nam samo v breme. Nekaj slik naj pokaže, kako se da v gospodinjstvu varovati telesne sile.

Vprašanje je, če morda ne potrebuje vsako telo drugačnega treninga? Nikakor ne. Glavno je, da se telesu sploh pomaga na kakšen način. Kadar je človek bolan, rad pretrpi marsikatero nevšečnost, samo da si iznova pribori zdravje. Ohranitev zdravja v najkrajšem pomenu pa je dostikrat dokaj lažja, če se ravnamo po nekaterih kositnih pravilih glede pravilne drže in kretanja telesa.

Poskušajmo pri delu zmerom mirno in globoko dihati, ne da bi privzdigovali ra-

mena. Ogibajmo se sključene drže telesa in pri stoju nazaj izpognjenih kolena. Pri pomivanju in sličnih delih, ki se morajo stoje opravljati, se dosti lažje vztraja, če je noga v kolenih upognjena. Samo za nekatere posebno raščene tipe je primernejše, da so mišice v mečih napete in kolena izpognjena. Pri boječinah v nogah je treba v prvi vrsti poskrbeti, da ne stojiš na hladnem kamenitem podu, ki dela ploske in upregnene noge. Leseno ali plutovinasto podlago si je kaj lahko preskrbeti. Delajmo kolikor moč malo stoje, ampak rajši sede. To je priporočljivo celo pri likanju in pomivanju. Če se stanju le ni moči izogniti in če začno noge boleti, postavimo noge vzporedno pri malce upognjenih kolenih in poskušajmo prenesti težo telesa na vnanja robova stopal. To pomaga!

Kdor ima zakrčene in od tod navadno tudi rdeče roke, naj se navadi delati kar največ z gornjim delom roke. Pri vsakem ročnem delu naj se roke le toliko napenjajo, kolikor je res potrebno, ker nima smisla n. pr. mečkati krompirja s tako silo, da jo orodje komaj še zdrži. Pri napetem vratu je dobro večkrat sukati glavo in pri tem kar moč mirno dihati, pri čemer naj se poskuša ostalo telo tako sprostiti, kakor takrat, kadar se človek na spanje pripravlja.

Boleče noge so med gospodinjami kaj pogosta nadloga. Olajšanje prinese preprost vajo, če ležeš na hrbet ter dvigneš nogi kvišku, da kri odteče iz njih. Odtok krvi

Pri trajnem sklanjanju se kmalu utrudiš

V primerni višini postavljen koš olajša delo

Drža telesa pri obešanju perila

se pospeši, če se nogi pri točno vzporedni legi narahlo stresata. Za okrepitev stegenjskih mišic, ki se pri gospodinjstvem delu često zanemarjajo, je dobro stoje dvigati nogo v vodoravno lego, potlej pa pustiti, da samo goleno omahne navzdol, nakar se noga spet vodoravno iztegne štđ. (a. d.)

PORTUGALSKO DRUŠTVO ZA NARODNO VZGOJO

L. 1928 se je v Lizboni ustanovila »Junta de Educação Nacional«, neodvisna korporacija, pridružena prosvetnemu ministertvu. Glavni namen ji je: širiti portugalski jezik in omiko po tujini. Njeno dopisovanje z vnanjimi deželami vodi naš rojak R. F. Knapic, germanist na lizbonskem vseučilišču, ki večkrat kaj napiše o Jugoslaviji v tamkajšnje liste. Junta pošilja mlade portugalske učenjake v razne države, da se seznanijo s pridobitvami sodobne vede. Doslej je poslala stipendiste v 18 držav: 300 v Francijo, 126 v Belgijo, 116 v Švico, 98 na Nemško, 45 na Angleško, 40 v Italijo, 27 v USA, 22 v Avstrijo, po 4 v Argentino in Češkoslovaško, 3 na Holandsko, po 1 v Egipt, Luksemburg, Marok, Poljsko, Sirijo, švedsko in Jugoslavijo. Asistent medicinske fakultete v Lizboni, Fausto Nunes Landeiro, je obiskal pred par leti Higijenski zavod v Skoplju, kjer mu je dr. C. Simies (?) z neprekosljivo ljubeznivostjo (com inexcédível amabilidade) razkazal razne oddelke. Nato je gost ogledal še celo vrsto drugih zavodov v Južni Srbiji, ki jih v svojem poročilu označuje kot preproste, lične in udobne. Posetil je nadalje višinski postaji Krušovo in Perister. Antimalarični zavodi v Jugoslaviji, čeprav še ne popolnoma dovršeni, po njegovi sodbi vendar lahko služijo za vzor portugalskemu podjetju v tej smeri. Med drugim se je mudil tudi v bivšem slovenskem Tržiču (Monfalcone), kjer se antilarvarni boj vrši z aeroplanov. (Relatório, Lisboa 1930, 52—53.)

Junta pa vabi tudi svetovno znane osebnosti, da pridejo predavati na Portugalsko. Doslej so se odzvali mnogi Francozi, od Nemcev Meyer Lübke, berlinski romanist Gamillscheg (Korošec, vsaj po svojih dedih slovenske krvi), grof H. Keyserling, Julius Petersen itd.

Poleg 4 knjig poročil (Relatórios) o svojem delovanju mi je Junta poslala 2 snopca lani ustanovljene smotre Boletim de filologia, namenjene staroklasični, še bolj pa portugalski književnosti in jezikoslovju. V razpravi o izvoru lirskega pesništva na zapadu pretresa R. Lapa arabsko podmeno, ki jo le pičlo in posredno dopušča. Reči pa moremo pri tem, da so se motivi vedno prenašali od dežele do dežele.

Tako je v drugem sestavku (A. Roseira, Vida do cativo monge confesso) za ta spis naveden vir: pismo sv. Hieronima iz Dalmacije. (Mimogrede rečeno: Hieronim naj bi bil doma iz st. Petra na Krasi, gl. Katol. Mis. 1929-30, p. 80.) Delo o ujetem menihu je pripravil Est. Anes, ki je spisal tudi Vida de Santo Aleixo. O tem svetniku pa je oče pokojnega knezoškofa dr. A. Karlina rad popeval (Slovenec, 6. IV. 1933):

Oleš pa reče,
barčica steče,
pa ga je ponesla
preko morjá.

Sá Nogueira je prispeval precej zgledov za metatezo v portugalsčini. Kakor veste, pomeni ta grški izraz: prestavitev črk, n. pr. ritoporka nam. portorika, kakor sem čul v Ljubljani. Tako pravi preprosti Luzitanec filosofija namestu filosofia (39), calanização. Morda se tudi pri nas kedaj sliši: kalanizacija, posebno če dotični misli na »vodnega« Kalana, kakor se je nekomu zaletelo: Kukoslav Vekovec nam. Vekoslav Kukovec. Ob imenu reke »Vouga«, ob kateri so bržkone naši Trstenjaki, Rakovci, Žunkoviči mislili na slovensko volgo (kobilar), oziroma na Vugo, kakor tudi na rusko Volgo, naj omenim, da je to nekdanja Vacua (prazna, suha struga). Pri besedi za polenovko ali trsko si nisem povsem na jasnem; književno bacalhau, ljudsko cabalhau. Modri Kluge (Et. W. 1905) vidi izvor v nizozemskem kabeljaauw. Ako to stoji, so preobrnjeni romanski nazivi: ital. baccalà, span. bacalao, portug. bacalhau, z izvirnikom pa bi se strinjalo port. narečje cabalhau kakor nemško Kabeljau ali franc. cabillaud itd. D.

VREMENSKI VPLIVI

Bog ve kako daleč sega v preteklost vera, da je vreme za človeka velikega pomena. Mnogim jezikom je čas in vreme isto. Ali ni dejal naših pesnikov prvak:

Vremena bodo Kranjcem se zjasnila... misleč na bodočo dobo? Ni čudo, če meteorološke pojave tako pogosto vpletamo v svoj pomenek, akotudj je omenjeni pesnik sprožil puščico v to navado:

Kdor govoriti kaj ne ve,
on vreme hval' al' loži...

Da vreme vpliva na zdravje, mislijo ne samo neke množice, marveč tudi izobraženci. Vreme! Pod tem občim pojmom razumemo neprestane spremembe v svoji okolici, mraz, vročino, sušo, vlago, zračni pritisk, nevihto, magnetizem itd., ne da bi upoštevali različno žarenje, ki se križa po vesoljstvu.

Da ti pojavi puščajo sledove na našem živčevju, naši krvi in naših sokih, se nam ne vidi prav nič nemogoče. Opazovanja in izkustva, se zdi, potrjujejo to podmeno. Vsekakor je izven vsakega dvoma, da znatno pospešujejo ali ovirajo biološke reakcije, katerih celota predstavlja razvoj rastlinskega življenja. Kako naj bi se jim potakem odtegovalo živalsko življenje, ko pa je življenje v vseh stopnjah eno in nepremeljivo?

Logika, kakor vidimo, še dolgo ne kaže nesoglasja med podatki ljudskih skušenj. Vendar danes smo v dobi, ko se nekam pisano gleda na vse, kar je v zvezi z izročilom.

Zveza med Eloveško patologijo in sedanjim, oziroma bodočim vremenom tudi ni našla milosti pred vesoljnim skepticizmom. Učenjaki so se vpraševali, kaj utegne biti istinitnega v tej vseobčji težnji, po kateri spajamo vremenske dogodke s temnim ali neobičajnim položajem v naših organih in v živni napetosti.

Mar ne gre za vsakdanje predsodke, katerim je stoletno ponavljanje podelilo videz resničnosti? Ali ne bi bilo možno misliti, da gre za obči privid, za kolektivno halucinacijo, ki so jo povzročili slučajno istočasni dogodki in ki se je naposled izprevrгла v pristno vražo? Skratka, ali se ne bi dalo nazadnje vse to razložiti kot posledica avto-sugestije, samoprevare?

Tega poslednjega naziranja se je oklenil Simpson, ravnatelj vremenoslovskega zavoda v Londonu, ki je nedavno o tem predmetu čital dolgo spomenico pred kraljevo družbo (Royal Society). G. Simpson pa navzlic svoji nespravljivi nejevernosti nikakor ne kani izpodbijati dejstev, na katerih sloni ljudska legenda. Še celo duhovite opombe dela n. pr. glede megle, glede ionizacije ozračja, glede blodnih valov itd. Vendar pa trdi, da ni neposredne zveze med vremenom in našim zdravjem.

Po njegovem mnenju so ugotovljena dejstva zgoll dušeslovnege (psihičnega) značaja, vzvratno delovanje domišljije na živčevje: gotovo nekaj takega kot pasijonske brazgotine (stigmata) pri nekih zamaknjenih, n. pr. pri sv. Fračišku Asiškem, Katarini Emmerichovi, itd. Ob kratkem, odkar so se jeli izvedenci vtikati v vprašanje, si nismo nič bolj na jasnem in skrivnost ostane nespremenjena.

Vrh tega pa je vse eno, ali vpliva vreme na naše telo na toplinski, kemični, električni oziroma dušeslovni način. Ta vpliv biva, ta vpliv deluje: to je bistveno. Dokler teoretični ne najdejo ključa do uganke, je to stvar praktikov, da čim bolj izrabljajo te nerazjasnjene dinamizme. Prirodo premagamo samo s tem, da se pokorimo njenim zakonom, še preden smo jih doumeli.

Po Emilu Gautieru.

PROIZVODNJA PETROLEJA 1931

Na vsem svetu se je 1931. načrpało 215 milijonov kubičnih metrov petroleja. Prvenstvo je imela tudi to leto Amerika, na katero odpade 62,5 odstotkov celotne proizvodnje. Šele po dolgem presledku slede Zedinjenim državam: Rusija s 11,7 odstotka, Venezuela 8,7, Perzija 3,7, Romunija 3,4 odstotka. Cena sirovega petroleja in bencina je na svetovnih tržiščih tako zelo padla, da je večina podjetij delala z izgubo. Skoraj v vseh deželah petroleja se je obratovanje znatno omejilo, izvzemši Rusijo, ki je celo nekoliko napredovala. V vseh omenjenih državah so odkrili večje število novih bogatih vrelcev, ki pa se ne bodo izkoriščali, dokler se ne vrnejo boljši časi.

ČISTOST RASE IN DUŠEVNE BOLEZNI

Okrožni zdravnik dr. Yllner je sporočil švedski vrhovni zdravstveni oblasti, da je v smalandskem okrožju Tingsryd, ki šteje 12.000 prebivalcev, spoznanah 125 ljudi (to se pravi 104 na 10.000) za duševno bolne. Poizvedovanja v ostalih okrožjih Smalande so odkrila enako visok odstotek, razen tega pa so zdravniki opozorili, da so med sicer zdravim prebivalstvom precej razširjene razne živčne bolezni. Izjema je samo industrijsko mesto Gislaved, kjer odstotek duševno bolnih ni tako velik.

O vzrokih tega pojava sodijo strokovnjaki naslednje: v Smalandu je življenje težko in zaradi tega se mnogo ljudi izseli v švedsko industrijska središča ter deloma v Ameriko. Odhajajo navadno najboljše, duševno čili ljudje, dočim ostaja slabše seme, ki si ne upa v svet, doma. Na ta način se vrši izbor zmerom bolj na negativno plat. Izjema je industrijsko mesto Gislaved, ki ima trajni dotok sveže krvi. Kar se dogaja tu na razmeroma majhnem prostoru, velja tudi na splošno za vso Švedsko, ki je dajala svetu veliko število pogumnih, podjetnih in duševno visoko razvitih izseljencev. To je verjetno edini vzrok, zakaj odpade na Švedskem na 10.000 prebivalcev 44,6 duševno bolnih in manjvrednih ljudi, dočim jih pride v plemensko dokaj bolj mešani Nemčiji samo 34,3. Tudi v Nemčiji se je pokazalo, da so duševne bolezni dokaj bolj pogoste v poljedelskih krajih, kjer se je ohranila rasa bolj čista kakor pa v plemensko mešanih industrijskih predelih. Posebej za švedski primer je treba pripomniti, da kot kvarni vpliv ne prihajajo v poštev niti alkoholi, niti spolne bolezni ali slabi zdravstveni pogoji.

Freytag: KMETIJA

ZA MISLEČE GLAVE

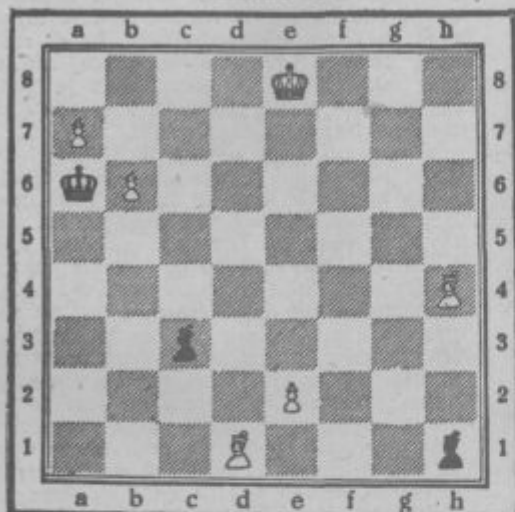
(PONATIS ZABRANJEN)

PROBLEM 17

L. Kajej
»Šahmate 1932

Rešitev k št. 7

(Velikonočni zajec)

Beli na potezi dobi.

Rešitev problema 16

1. Lh5-f7, Kf3 (a) 2. L:d5+ 1... Lf1 (b) 2. Dg4+. 1... Kd4 (c) 2. L:e5+. Kljub ogromnemu številu belih figur je znal komponist konstruirati popolnoma čiste mata. 1... Sc2 (d) 2. L:d5+.

Tu sta oba zajca!

Rešitev k št. 8

(Drzen plezalec)

Kdor si je sliko dobro ogledal, je takoj opazil, da visijo urina verižica in trakovi čevljev pravokotno od plezalčevega telesa. Torej mora biti po zakonu težnosti zemlje tam, kjer je »navpična« stena, spodaj. To dokazuje nadalje rast grmičevja. Gospod Nedeljnik si je torej dovolil ponižno potegavščino

ALI BO PRIJELA? (Izrezanka Hilde Knoll-Schulz)